

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

22^e JAARGANG

WOENSDAG 27 JANUARI 1937

No. 1100

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Timbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: L. R. W. Bontendijk.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruijgeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

Bz.

HET PLAN VOOR ECONOMISCHE TOENADERING VAN MINISTER COLIJN door <i>Gottfr. H. Crone</i>	62
De fusie der Indische Tinbedrijven door <i>Ir. P. Hövig</i> ..	62
Is stijging van de kapitaalrente te verwachten? door <i>C. A. Klaasse</i>	65
De pandbriefmarkt na de depreciatie van den gulden door <i>Mr. J. Wilkens</i>	66
De suikerhandel in 1936 door <i>A. W. Volz</i>	68
AANTEKENINGEN:	
De Engelsche pers als industrie	70
De pers als bewaker van den vrede	72
De Nederlandsche kapitaalmarkt in 1936.....	73
Statistieken:	
Groothandelsprijzen	74-75
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten.....	73, 76

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

Wederom was er op de wisselmarkt weinig verandering te constateeren. De Dollaraankopen voor rekening van het Egalisatiefonds, die ertoe dienen om een daling van den koers beneden 1.82% te beletten, behoeften echter, evenals de vorige week, weer geringer te zijn dan voorheen. Dit spreekt ook hieruit, dat in de verslagweek drie dagen de officieele koers voor deze valuta zelfs iets hooger was dan het genoemde „ijzeren minimum”. Overigens zijn de transacties in Dollars, die te Amsterdam voor rekening van het fonds worden uitgevoerd, geen voldoende maatstaf meer voor den omvang van de interventie. Sinds eenigen tijd immers heeft men uit de arbitrage met Londen den indruk, dat het fonds aldaar door bemiddeling van een der groote Engelsche banken Gulden doet verkoopen en het provenu in goud doet omzetten. Hoewel men op die wijze het inzicht in den omvang der affaires natuurlijk verliest, heeft men toch den indruk, dat het surplus-aanbod van valuta in de laatste weken heel wat beneden het gemiddelde van de voorafgaande weken blijft.

Op de valutamarkt waren er geen deviezen die speciaal de aandacht trokken, reeds eenige weken lang zijn alle koersen merkwaardig stabiel. Zelfs de Fransche Franc vertoont weinig fluctuatie, ondanks de geruchten, dat men den koers wil laten dalen om deze in overeenstemming te brengen met het laagste peil dat volgens het devaluatiedecreet toelaatbaar is. Ook de termijnkoers voor Francs, die reeds geruimen tijd disagio doet, bleef in de verslagweek ondanks het genoemde gerucht onveranderd. De verschillende Sperrmarksoorten, die reeds eenigen tijd vast in de markt liggen, trokken verder aan. De vraag naar deze Marken houdt mede verband met de recente strengere bepalingen inzake aanmelding van buitenlandsch bezit door „devisenrechtliche Inländer”, daar in bepaalde gevallen wordt toegestaan dergelijk bezit ten deele tegen Sperrmarken af te stooten.

Op de geldmarkt deed zich voor het drie- tot zevenmaandspapier verder de invloed gelden van de operaties voor het Egalisatiefonds. Voortdurend vond verdere plaatsing voortgang. Hoewel men om genoemde reden moeilijk kan nagaan of de bedragen, die aldus uit de markt werden genomen, in evenredigheid staan tot de posten deviezen die het fonds opnam, heeft men toch den indruk, dat aan de markt meer geld werd onttrokken dan direct voor dat doel noodig. In dat geval zou dus de beleening van het fonds bij de Centrale Bank verder kunnen terugloopen, waarmee men dan zou voortgaan op den in den laatsten tijd gevolgden weg.

De beleggingsmarkt was over het algemeen vast, waarbij de emissie van de nieuwe Indische conversie-leening tegen zulk een laag rentetype zeker mede een psychologischen invloed zal hebben gehad. Vooral de laagrentende leeningen boekten eenig koersavans, de hooger-rentende zijn natuurlijk in verband met de conversiekans ongeveer aan het plafond.

HET PLAN VOOR ECONOMISCHE TOENADERING VAN MINISTER COLIJN.

In een verklaring, die op 9 Januari jl. in de belangrijkste Deense, Noorsche, Zweedsche en Finsche dagbladen werd openbaar gemaakt, betoogde onze Minister-President de wenschelijkheid van besprekingen tusschen de Scandinavische landen, Nederland en België, om te komen tot wederzijdsche verlaging van invoerrechten in het algemeen en het verwijderen van handelsbelemmeringen tusschen die landen. Ook Centraal-Europa, in het bijzonder Duitschland, zou tot het gezond maken van de internationale economie moeten meewerken. Indien de kans hierop door het streven naar autarkie in Duitschland voorshands gering is, dan zal men moeten beginnen met een bereikbare oplossing, namelijk samenwerking tusschen de landen, die thans bereidheid toonen. Dit initiatief moet naar mijn meening zeer worden toegejuicht. Het Ouchy-principe brengt mede, dat een open conventie wordt beoogd, waarbij andere landen zich desgewenscht kunnen aansluiten. Daarentegen zou een economische blokvorming, zonder dat anderen staten gelegenheid tot aansluiting wordt gegeven, bepaald verkeerd zijn.

Bij den tegenwoordigen stand van zaken in den wereldhandel, door allerlei maatregelen ten zeerste bemoeilijkt, mag natuurlijk niet worden verwacht, dat het initiatief van Minister Colijn wonderen zal doen geschieden. Maar wel wordt daardoor de aandacht van de landen, wier Regeeringen en bevolkingen voor economische toenadering vatbaar zijn, scherp op de noodzakelijkheid van verruiming van het handelsverkeer gevestigd. Daarbij is het een voordeel, dat zulks geschiedt in een tijd van verbeterende conjunctuur, die in mindere mate dan de afgelopen jaren aanleiding tot verscherping van de handelspolitieke betrekkingen geeft.

Uitgangspunt van het voorgestelde overleg is blijkbaar het Verdrag tot Economische toenadering op 22 December 1930 te Oslo gesloten. Deze conventie, gesloten tusschen België, Luxemburg, Denemarken, Nederland, Noorwegen en Zweden, was een uitvloeisel van de door den Volkenbond in het werk gestelde pogingen om tot een wapenstilstand op tariefgebied te geraken. In de inleiding verklaarden de partijen dan ook er naar te streven de beginselen in de practijk te brengen, die ten grondslag lagen aan de economische actie van den Volkenbond en zooveel mogelijk elkaars belangen te ontzien. De economische en monetaire gebeurtenissen tijdens de jongste crisis verhinderden echter de uitvoering van de overeenkomst. Op 16 Juli 1932 ondernamen nochtans Nederland, België en Luxemburg een nieuwe poging in de richting van hetgeen Oslo voorstond door de overeenkomst van Ouchy. Zij spraken daarbij af om over en weer hun handelsbelemmeringen tegenover elkander te verminderen en wel door middel van een algemeen verdrag, tot hetwelk iedere staat kon toetreden. Echter bleef de toetreding van andere staten uit en slechts weinige verklaarden, dat zij aan het in werking treden van Ouchy tusschen de verdragssluitende partijen niets in den weg zouden leggen. Wel maakten enkele staten bezwaar, waaronder Engeland, dat met ons door het Tractaat van Handel en Scheepvaart van 27 October 1837 is verbonden en op grond daarvan een strikte interpretatie der onvoorwaardelijke meestbegunstiging verlangde. Het debat over Ouchy, waarop men in Nederland had gehoopt, heeft op de Londensche Conferentie van 1933 niet plaats gehad. De mislukking van deze Conferentie beteekende, dat er voorloopig van toepassing der Ouchy-gedachte niets kwam. Zulks was naar mijn gevoelen nochtans geen mislukking van het Ouchy-stelsel, doch veeleer een aanwijzing van de moeilijkheden, die overwonnen moeten worden.

Het vraagstuk van de meestbegunstiging, dat zulk

een ernstige belemmering voor Ouchy is gebleken, zal dan ook bij de uitwerking van het initiatief van Minister Colijn dienen te worden opgelost. Een andere belangrijke vraag is, of een handelspolitiek Oslo-blok op zichzelf voor Nederland van groote economische beteekenis zou zijn. In 1936 ontvingen wij van de waarde van onzen invoer 11,69 pCt. uit België, 1,59 pCt. uit Zweden, 0,76 pCt. uit Finland, 0,69 pCt. uit Noorwegen en 0,38 pCt. uit Denemarken. Van de waarde van onzen uitvoer ging gedurende 1935 11,49 pCt. naar België, 3,13 pCt. naar Zweden, 1,20 pCt. naar Noorwegen, 0,76 pCt. naar Finland en 0,71 pCt. naar Denemarken. België zou in een dergelijk Oslo-blok volgens dezen maatstaf voor ons dus eigenlijk het eenige land van groote beteekenis zijn. Men vergete daarbij echter niet dat de ruilbetrekkingen met de genoemde landen zeker in een tijd van conjunctureele opleving voor uitbreiding vatbaar moeten worden geacht. Ook zijn de toestanden er niet naar, om de kleinere handelsbelangen te verwaarloosen!

Ongetwijfeld zou echter het nieuwe Oslo-initiatief nog aanzienlijk aan beteekenis winnen, indien het mogelijk zou blijken, de groep uit te breiden. De berichten, die ons tot nu toe omtrent de onderhavige aangelegenheid bereikten, waren echter tamelijk vaag en lieten ruimte voor veronderstellingen van uiteenlopenden aard. Men kan er dus nog slechts naar gissen, in hoeverre het handelspolitieke overleg, dat tusschen groote mogendheden aan den gang schijnt te zijn, aspecten voor een veroreeding van den grondslag van Oslo kan bieden. In dat geval zou zulks naar mijn meening een handelspolitieke gebeurtenis van de eerste orde beteekenen.

GOTFR. H. CRONE.

DE FUSIE DER INDISCHE TINBEDRIJVEN.

De Memorie van Toelichting tot het voor kort bij den Volksraad ingediende wetsontwerp tot samenvoeging van de Bangka-tinwinning en de Gemeenschapelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton in één onderneming, de N.V. Vereenigde Nederlandsch-Indische Tinbedrijven (Venit), begint reeds in de allereerste alinea met zeer nadrukkelijk te stipuleeren dat het hier zuiver en alleen gaat om een kwestie van enkel maar zakelijk financieel en commercieel beleid, waaraan geen enkele beteekenis van politieke aard verbonden is en — kan men er aan toevoegen — evenmin van eenig ander sentiment.

Inderdaad ontleent de geheele Indische tinindustrie haar bestaansrecht eenig en alleen aan de winsten, die zij oplevert en het eenige publieke belang, dat er aan verbonden is, is, dat deze baten voor het overgrote deel in 's Lands schatkist vloeien. In dit opzicht zijn de tinbedrijven niet te vergelijken met de spoor- en tramwegen, zoowel Staats- als particuliere, de waterkrachtswerken, zelfs niet met de kolomijnen, die, hoewel ook in de eerste plaats het maken van winst beoogende, toch een product leveren, dat in Indië zelf afzet vindt en dat in verband met de defensie van beteekenis kan zijn, zooals tijdens den oorlog voldoende gebleken is.

Er is in onzen geheelen Oost geen enkele industrie, die tin in eenigszins noemenswaardige hoeveelheid gebruikt. Ook als werkgelegenheid voor inheemsche arbeidskrachten staan de tinbedrijven bij welke andere particuliere of Gouvernements-onderneming of dienst verre ten achter, daar zij nagenoeg geheel met geïmporteerde Chineesche arbeiders werken; de vele pogingen om de inheemsche bevolking bij de bedrijven te betrekken hebben tot nu geen noemenswaardig succes gehad; het werk ligt haar blijkbaar niet.

Maar, al ontbreekt dan aan de kwestie alle politieke kleur en geur — wat velen misschien zullen betreuren — het geval is er niet minder belangwekkend om: het gaat om groote bedragen. Wel niet

zulke als in het nog maar zoo kort achter ons liggende, bijna legendarische, verleden, toen Bangka over het kalenderjaar 1926 een winst opleverde van f 56.600.000 en Billiton over het boekjaar Juni 1926 — Mei 1927 van f 20.800.000, waarvan $\frac{1}{2}$ ten bate van 's Lands schatkist kwam. Die tijden zijn voorbij en komen niet meer terug, wat maar goed is ook want het was een ongezonden toestand.

Over 1935 echter, bij quota, die over dat jaar gemiddeld 58% pCt. bedroegen en een gemiddelden tinprijs van f 225.7 voor standard cash, maakte Bangka een netto winst van f 13.209.016 en de G.M.B. van f 3.766.570. Over het afgelopen jaar zijn uiteraard nog geen winstcijfers bekend, doch dat zij die van het jaar te voren zullen overtreffen, zal men wel mogen verwachten in aanmerking nemende, dat het gemiddelde der quota over dat jaar bijna dubbel zoo hoog was, nl. 92% pCt., al was de gemiddelde tinprijs wat lager: f 204.12%.

Dus toch nog cijfers, die er zijn mogen en wel bijzonder de aandacht verdienen, ook zeer zeker de publieke aandacht omdat het een kwestie is, die, als zuiver budgetair, zonder uitzondering iedereen aangaat in zijn kleurlooze, maar daarom niet minder betekenisvolle kwaliteit van belastingbetaler.

En nu de zaak waar het om gaat.

* * *

Er zijn in Indië drie tinbedrijven werkzaam: de ontginning op het eiland Bangka, die geheel voor rekening en ten bate van het Ned.-Indische Gouvernement werkt, de Gemeenschappelijke Mijnbouwmaatschappij Billiton (G.M.B.), waarvan 62½ pCt. van het aandeelkapitaal zich in het bezit van het Gouvernement bevindt en de Singkep Tinexploitatie Maatschappij (Sitem), waarvan het aandeelkapitaal verdeeld is tusschen de G.M.B. en de Billiton Maatschappij (B.M.) in verhouding 99 en 1. Eigenlijk is er nog een vierde tinbedrijf, de Ned.-Indische Tin Exploitatie Mij. (Nitem), die zich ontginning van tinertsafzettingen op eenige eilanden van den Riouw Archipel ten doel stelt, doch deze laatste kan hier verder buiten beschouwing blijven, omdat de onderneming niet in bedrijf is en in de toekomst nog zal moeten blijken of zij een productie van eenigen noemenswaardigen omvang zal kunnen bereiken. Ook van deze onderneming is het aandeelkapitaal geheel in handen van de G.M.B. en de B.M., elk voor de helft (= f 2.000.000), terwijl aan het Gouvernement daarnaast nog een recht op winstuitkeering is toegekend als had het voor f 750.000 in het kapitaal der vennootschap deelgenomen.

Zoowel Sitem als Nitem zijn in het fusieplan inbegrepen.

Practisch komt het er dus op neer, dat men in Indië twee produceerende tinbedrijven heeft, het Bangka-bedrijf, waarin als landsbedrijf het Gouvernement alles te zeggen heeft en de combinatie G.M.B. + Sitem, waarin het Gouvernement over 62½ pCt. (op een te verwaarloozen fractie na) van het kapitaal beschikt en door drie van de vijf leden in den Raad van Beheer vertegenwoordigd is en dus, als het er op aan zou komen óók alles te zeggen heeft, behoudens de moreele en zakelijke verplichting daarbij rekening te houden met de belangen, zoover die gaan, van den voor 37½ pCt. mede-participant, de B.M. Bij het Bangka-bedrijf, dat als „dienst” onder het Departement van Verkeer en Waterstaat ressorteert, is deze zeggenschap rechtstreeks, bij de G.M.B. wat minder rechtstreeks — maar daarom niet noodzakelijk minder effectief — want via de meerderheid in den Raad van Beheer.

Voor het overige zijn de Bangka-tinwinning en de G.M.B. twee afzonderlijke, zelfstandige bedrijven, elk met zijn eigen beheer en zijn eigen bijzondere belangen. Belangen, die in wezen en werkelijkheid aan elkaar tegengesteld zijn, want beiden maken hetzelfde

product — tin — voor dezelfde markt, waar zij elkaar dus als mededingers ontmoeten. Men heeft hier dus het wel zeer zonderlinge beeld, dat twee ondernemingen, waarbij éénzelfde belanghebbende — het Ned.-Indische Gouvernement — voor het geheel, resp. in overwegende mate, betrokken is, met elkaar concurreeren.

Men behoeft zich echter van dit antagonisme geen al te dramatische voorstelling te maken, althans niet zoolang de producties door quota bepaald worden. Voor de eerste 5 jaren, zoolang het nieuwe International Tin Control Scheme, dat in December jl. tot stand kwam, van kracht is, is er geen reden tot ongerustheid. Maar dan? Wie zal het zeggen? In het feit, dat wij in December jl. maar op het uiterste nippertje aan een ongekend fellen tinoorlog over de geheele linie ontsnapt zijn, ligt een ernstige waarschuwing; de Bilt zou seinen aan alle posten: weest op uw hoede!

Een voor het oogenblik veel meer actueel bezwaar in de bestaande verhouding, of juist in het ontbreken van eenige verhouding tusschen Bangka en de G.M.B., ligt juist in die, overigens heilzame, quota. De tinbedrijven, als zuivere winstbedrijven, moeten, om aan hun doel te beantwoorden, zoo groot mogelijke tastbare voordeelen opleveren, d.w.z. in hard cash. In gewone omstandigheden kan men die vinden in grotere producties, betere prijzen, lagere zelfkosten. De productie echter wordt, door middel van de quota, vastgesteld door het International Tin Committee, dus daar kan men niets aan doen; de prijs wordt geregeld door de internationale tinmarkt te Londen, waarop men als individueele producent ook al geen invloed kan uitoefenen: Zoodat alleen de zelfkosten overblijven als middel om de winstmarge te vergrooten. Zooals de toestand nu is, eischen en Bangka en de G.M.B. van de aan Ned.-Indië in zijn geheel toegekende productie, elk voor zich het volle pond op. Maar dit is niet altijd de juiste manier om over de geheele Indische productie de grootste winst te maken.

Een enkel voorbeeld moge dit en de bedoeling van deze opmerking illustreeren; over 1931, bij een gemiddelden tinprijs over dat jaar van f 118 maakte Bangka, met een productie van 14.186 ton, een netto winst van f 2.628.476, de G.M.B., met een productie van 7.416 ton een verlies van f 2.298.182, van welk laatste bedrag dus $\frac{1}{2}$ ten laste van het Ned.-Indische Gouvernement kwam. Het is duidelijk, dat de rekening er geheel anders uitgezien zou hebben wanneer het, door een doeltreffende belangencombinatie mogelijk geweest ware het aandeel van de G.M.B. in de totale Indische productie geheel of grotendeels, voor dat jaar, mede van Bangka te betrekken.

Door dit voorbeeld wordt tevens geïllustreerd, waar de kracht van de Ned.-Indische tinindustrie gelegen zijn kan in het geval van een eventueelen tinoorlog, die toch maar voorloopig bezworen is en bij eventuele belangrijke fluctuaties van quota en prijzen, die steeds mogelijk zijn, omdat het Int. Tin Committee daaraan wel veel doen kan, maar geenszins alle omstandigheden beheerscht, o.a. de tinconsumptie niet.

En dan moet ook niet vergeten worden, dat verhoogde soepelheid en adaptabiliteit van de Ned.-Indische tinindustrie, door een efficiënte belangencombinatie, er veel toe zal bijdragen de positie van Ned.-Indië in het Intern. Tin Committee te versterken, wat van niet te onderschatten belang is bij onderhandelingen als er in December jl. gevoerd zijn over de vernieuwing van het Control Scheme en de daaraan verbonden vaststelling van de standard tonnages, waar men in 1941 wéér voor komt te staan, bij de vaststelling der quota enz.; in het kort: de geheele internationale tinpolitiek. Het is zeer waarschijnlijk dat, wanneer een inniger belangengemeenschap tusschen onze tinbedrijven reeds een voldongen feit geweest ware vóór de December-onderhan-

delingen, zowel Siam als Belgisch Congo met lagere standard tonnages hadden moeten genoegen nemen, waardoor de quota hooger en daarmee het aandeel van Ned.-Indië in de wereldproductie grooter geweest zou zijn.

Dat één gemeenschappelijke administratie, technische staf, machinale outillage met de mogelijkheid van onderlinge uitwisseling voor de geheele Indische tinindustrie belangrijk goedkoop moet uitkomen dan wanneer men dit alles voor elk der beide bedrijven afzonderlijk er op na moet houden, zoals nu, ligt zóó voor de hand dat daar niet nader op behoeft te worden ingegaan.

* * *

Men moet, ten aanzien van de tinfusie in haar vollen omvang, een streng onderscheid maken tusschen de verschillende vraagstukken, die zich daarbij voordoen en deze elk afzonderlijk en in de logische volgorde behandelen.

In de eerste plaats dan de principieele vraag, waar alle andere op wortelen: is een inniger samenwerking, een samensmelting van de beide Indische tinbedrijven — voorloopig ongeacht den vorm die deze combinatie zal aannemen — al dan niet gewenscht c.q. noodzakelijk? Na het bovenstaande exposé van de feitelijke verhoudingen kan het antwoord daarop, naar het wil voorkomen, niet anders dan bevestigend luiden. Gezien de groote financiële belangen die er aan verbonden zijn — en alléén maar financiële — is het voor de geheele Indische samenleving van groot belang het beheer en de leiding van de betrokken bedrijven in één hand te vereenigen.

Het tweede punt dat, in logische volgorde, thans aan de beurt komt betreft den vorm, die aan deze belangengemeenschap te geven ware. In het wetsontwerp valt de keuze op die van een N.V.: de N.V. Vereenigde Nederlandsch-Indische Tinbedrijven (Venit). In de Memorie van Toelichting wordt uitvoerig en met klem van redenen gemotiveerd waarom aan dezen vorm de voorkeur gegeven wordt boven dien van een Landsbedrijf. Er wordt in dit verband mede op gewezen, dat door de bedrijfsleiding van de Bangka-tinwinning zelve reeds meermalen gepleit is voor een bedrijfsvorm, waarbij de commercieele eischen meer tot hun recht zouden komen door den band met de Landsbegroting en de Landsadministratie losser en het bedrijf „zelfstandig” te maken. Voor een efficiënte bedrijfsvoering is het noodig, dat snel, liefst onmiddellijk gereageerd kan worden op veranderde omstandigheden van de tinmarkt en wat daarmee samenhangt. Zulke veranderingen zijn vaak van ingrijpenden aard en hebben dikwijls bovendien nog op korten termijn plaats.

Om slechts een enkel voorbeeld aan te halen: voor het eerste kwartaal 1935 waren de quota vastgesteld op 40 pCt., voor het laatste kwartaal van dat jaar op 80 pCt. Een productie-verhooging dus tot het dubbele en dat nog wel binnen een termijn van slechts zes maanden. Wat zit er voor Bangka aan vast om in zoo'n geval de beschikking over het meerdere noodige materieel, bijv. een nieuwe tinbaggermolén te verkrijgen? De plannen daartoe moeten door de bedrijfsleiding eerst worden voorgelegd aan den Directeur van Verkeer en Waterstaat, het Departement waaronder het bedrijf ressorteert, en worden, wanneer hij er mede instemt, door deze autoriteit op de Landsbegroting gebracht. Eerst wanneer deze begroting alle instanties doorloopen heeft, door den Volksraad in Indië en de Staten-Generaal in Nederland is aangenomen en tot wet geworden kan tót bestelling worden overgegaan. Daarmede kan een jaar, soms meer, gemoed zijn; behoudens het geenszins denkbeeldige gevaar, dat het geheele project geschrapt wordt, omdat de beschikbare Landsgelden voor andere doeleinden, wegeaanleg, irrigatie, scho-

len, defensie enz. worden bestemd, die volgens den Departements-chef, of een meerderheid in den Raad van Indië, begrootingscommissie, Volksraad of Kamers meer urgent worden geacht. Het zal de verschillende oud-bedrijfsleiders evengoed als den tegenwoordigen functionaris een groote voldoening geven, dat de Regeeringen in Indië en in Nederland eindelijk voor hunne inzichten gewonnen zijn.

Het derde punt betreft het aandeel, dat elk van de deelgerechtigden, het Gouvernement van Ned.-Indië en de Billiton Maatschappij, in de nieuwe vennootschap zal toekomen. Dit is een kwestie van groot, want direct financieel, belang voor beide partijen. En tevens het moeilijkste probleem, dat zich in dit verband voordoet om de groote mate van onzekerheid, die aan eenige van de belangrijkste factoren, die er bij betrokken zijn, inhaerent is. Een daarvan, van fundamenteele beteekenis omdat het de basis is voor de berekening van de kapitaalswaarde van elk der beide bedrijven, omvat de ertsreserves: hoeveel tinerts is op elk der eilanden nog aanwezig, dat met voordeel ontgonnen kan worden. Niet alleen dat op Bangka, dat een oppervlakte heeft van 11.780 km², nog geenszins alle afzettingen van tinerts reeds gevonden zouden zijn, die er mogelijk kunnen voorkomen, dus nog minder op hun gehalte enz. onderzocht, ook op Billiton (4.430 km²) en op Singkep (827 km²), al zijn die zooveel kleiner, is het nog zeer wel mogelijk nieuwe, onbekende afzettingen van onbekenden omvang en gehalte aan te treffen.

Bovendien is „met voordeel ontginbaar” een begrip, dat alleen maar concrete waarde heeft op het oogblik, dat men het gebruikt; het kan morgen, wanneer toevallig een nieuwe uitvinding gedaan wordt, die goedkoopere productie mogelijk maakt of wanneer het niveau, waarop de tinprijs zich beweegt, door een van de vele mogelijke veranderingen in de marktpositie van het metaal, eens enigermate belangrijk zou stijgen of dalen, een geheel andere beteekenis hebben.

Hiermede zijn tevens de beide andere voornaamste factoren voor de berekening van de kapitaalswaarde genoemd: de tinprijs en de zelfkosten. Naar beide kan men misschien eenigszins een slag slaan, maar met eenig vertrouwen dan toch zeker voor niet langer dan voor de eerste volgende vijf jaren, zoolang men een redelijke zekerheid heeft omtrent het voortbestaan van het Control Scheme. Maar wat beteekent 5 jaren, waar de mogelijke levensduur van het Bangkabedrijf op volle capaciteit, door een der bedrijfsleiders op ca. 40 jaar getaxeerd werd? Inderdaad is de gemengde commissie, die ingesteld was om de waarde van de activa van beide bedrijven, waaronder de ertsreserves, vast te stellen, niet tot een positief resultaat kunnen komen. Slechts veel en langdurig transigeeren — dat is werkelijk de eenige reële methode in zoo'n geval — heeft eindelijk de oplossing en daarmee overeenstemming tusschen partijen gebracht en wel op basis van 90 voor het Gouvernement en 10 voor de Billiton Maatschappij.

Vooraf heeft de Regeering echter gemeend nog het advies te moeten inwinnen van een geheel buiten partijen staand accountantskantoor. Dit luidde, dat de verhouding 90 : 10 voor beide partijen aannemelijk moet worden geacht bij een gemiddelden tinprijs van f 170 per quintaal (= £ 192 per long ton); bij kostprijzen als in het verslag van de gemengde commissie vermeld en bij quota van 60 pCt. Hooger tinprijs, hoogere quota en lagere zelfkosten, zou tot een extra voordeel voor het Land voeren; het omgekeerde zou uiteraard een tegengesteld effect hebben. Op dit laatste zal men voorloopig, zoolang het Control Scheme gehandhaafd blijft, wel niet behoeven te rekenen. En overigens zou het dan tóch maar om betrekkelijk kleine bedragen gaan: het accountantsrapport becijfert, dat, indien de gemiddelde tinprijs gedurende den geheelen duur van de exploitatie f 10 lager zou komen te liggen dan f 170 per quintaal,

zulks voor het Land een nadeel zou medebrengen van f 67.000 per jaar in vergelijking met hetgeen het Gouvernement, ter compensatie van het verschil in kostprijs tusschen beide bedrijven, toekomt. Inderdaad een luttel bedrag, dat ruimschoots gecompenseerd zal worden door de andere voordeelen, die het gefusioneerde bedrijf zal opleveren.

* * *

En nu tenslotte het laatste punt betreffende het beheer en de leiding van het nieuwe bedrijf. Het wetsontwerp heeft zich daarbij gehouden aan het model, waarmede men nu reeds gedurende ruim 12 jaren vertrouwd is en ervaring heeft opgedaan bij de G.M.B. Het beheer zal gevoerd worden door een Raad van Beheer bestaande uit 5 leden, waarvan 3, waaronder de voorzitter en de ondervoorzitter, te benoemen door den Gouverneur-Generaal, de beide anderen aan te wijzen door de Billiton Maatschappij, na voorafgaande raadpleging van de Regeering. Deze verhouding van 3 : 5 lijkt in disharmonie met die van 90 : 10 der financiële participatie en is dat rekenkundig inderdaad ook. Maar als het er op aan komt, is de machtspositie van een meerderheid van drie even effectief als die van een van negen en wat den anderen kant betreft, weten twee meer dan één. Men moet er voor waken een lichaam als een Raad van Beheer te groot te maken, daar zulks zeker niet aan een efficiënte leiding ten goede komt: zooveel hoofden, zooveel zinnen. Aan den anderen kant mag het aantal leden ook niet te klein zijn om de gelegenheid te hebben tot een juiste taakverdeling in verband met meerdere of mindere deskundigheid betreffende verschillende onderdeelen van zulk een omvangrijk bedrijf. Vijf lijkt daarom een handzaam getal. Voor het overige hangt het effect van de zeggenschap niet af van het aantal, waarmede de regeeringsvertegenwoordigers in de meerderheid zijn, doch wel van hun verschillende qualiteiten en bekwaamheid en dat is een zaak, die de Regeering geheel en volkomen in eigen hand heeft.

De eigenlijke bedrijfsleiding, de Directie, zoals dat heet, zal, eveneens in analogie aan de G.M.B. worden opgedragen aan de Billiton Maatschappij. Inderdaad lijkt dit de beste oplossing. Het is altijd gevaarlijk met een nieuw bedrijf zich al dadelijk aan experimenten te gaan wagen; bij deze directie weet men, door jarenlange ervaring, wat men aan haar heeft en van haar kan verwachten. Bovendien — en dat moet wel den doorslag geven — is er geen enkele andere directie te bedenken die, wat competentie betreft, op elk gebied van dit zeer omvangrijke en gevarieerde bedrijf, met haar te vergelijken is. De bedrijfsleiders van Bangka zijn ongetwijfeld bekwaame technici, die, wat dat betreft, voor niemand behoeven onder te doen, maar zij zijn steeds buiten alles gehouden wat met de tinmarkt in verband staat: de ambtenaar, die het tin ter markt brengt is zeker een uitnemend koopman, maar die nooit ook het minste met het bedrijf heeft uitstaande gehad. Zoodat inderdaad geen andere keuze overblijft en die zeker niet de slechtste zal blijken te zijn.

P. HÖVIG.

IS STIJGING VAN DE KAPITAALRENTE TE VERWACHTEN?

In een vorig artikel¹⁾ heb ik de kwestie van het verloop van de kapitaalrente en de toekomstkansen in dat verband bezien vanuit de gezichtshoek van de short-run, meer in het bijzonder met het oog op den invloed van de kapitaalverschuivingen sedert het verlaten van den gouden standaard, en de eventuele reactie daarop. Daarnaast staan natuurlijk invloeden van langere adem, die niet zoo zeer te maken hebben met de technische marktpositie op het moment, maar

¹⁾ Zie E.-S.B. van 20 Januari jl.

met meer duurzame verschuivingen en de vraag- en aanbodsverhoudingen.

Dat op het oogenblik velen — dit blijkt uit de reacties van kleine zoowel als groote beleggers op de nieuwe Indische leening — in de meening verkeeren, dat binnen afzienbaren tijd de rente weer aanmerkelijk hooger zal zijn dan thans is begrijpelijk. Men vergelijkt de huidige rente met die van de laatste tientallen jaren en constateert dan, dat gedurende een kwart eeuw de rente nog niet zoo laag is geweest, noch in de periodes van depressie, noch in die van hoogconjunctuur. Dat men dus verwacht, dat, indien de bedrijvigheid in de komende jaren weer zal toenemen, uitgaande van het ervaringsfeit, dat in een tijd van hoogconjunctuur de rentevoet pleegt te stijgen, de rente zal oploopen boven het huidige laagte-record, is alleszins logisch.

Het is echter zeer de vraag of het uitgangspunt van deze verwachtingen, t.w. de vergelijking van het huidige rentepeil met het gemiddelde in de laatste 25 jaar, juist is. Sedert 1914 immers stond de kapitaalmarkt zoowel in Europa als tot op zekere hoogte in de Vereenigde Staten onder den invloed van de fenomenale kapitaalvernietiging, die het gevolg was van den oorlog. Tot 1918 was er natuurlijk de kapitaalbehoefte in verband met den oorlog zelve. Daarna was het de wederopbouw, die abnormaal groote kapitaalvraag in het leven riep. Niet alleen de wederopbouw der verwoeste gebieden, maar de wederopbouw van die deelen van het bedrijfsleven, die in den oorlog verwaarloosd waren. Indirect voor dat doel bestemd waren bijv. de leeningen aan Duitschland, welke dit land noodig had omdat de eigen besparing voor een belangrijk deel werd opgeëischt door de verschuldigde oorlogsschatting. Alles bijeengenomen is de kapitaalvraag, die direct en indirect met den wereldoorlog samenhang, buitengemeen omvangrijk geweest, en de ontwikkeling van den rentevoet zou ongetwijfeld heel anders zijn geweest, indien deze factor had ontbroken. Sedert Duitschland in het begin van de huidige depressie opgehouden heeft de oorlogsschatting te voldoen kan men zeggen, dat de naderking van den oorlog op de kapitaalmarkt ten einde is, maar ook pas sedertdien. En wanneer men dan ook de absolute hoogte van de kapitaalrente van dit moment wil vergelijken dan lijkt het veel logischer om dat te doen met de jaren vóór den oorlog dan met de abnormale prijsvorming van ná 1914. Neemt men de vooroorlogsjaren als vergelijkingsbasis aan, dan kan men de rente van nu niet zoo bijzonder laag vinden.

Niet alleen de vergelijking van de huidige rente met de vroegere doet velen verwachten, dat het nu geldende niveau spoedig door een stijging gevolgd zal worden. Meer waarde dan zulk een statische vergelijking van de absolute hoogte van de rente van „nu en toen” heeft nog de dynamische, die waarneemt, dat evenals het prijsniveau ook het renteniveau op en neer placht te gaan met de conjunctuurbeweging. En ook deze beschouwingwijze zou dan tot de slotsom moeten komen, dat een stijging van de rente waarschijnlijk is, indien ons nl. een algemeene opleving in het bedrijfsleven te wachten staat. Inderdaad bewijst de conjunctuurgeschiedenis, dat in de hausse de rente meestal oploopt om in de depressie weer te dalen. De rentevoet is sedert het begin van de jongste depressieperiode aanmerkelijk gedaald, en dus zou het in de rede liggen een stijging te verwachten als de conjunctuur omslaat. Ook in dit verband is er echter gerechte reden tot twijfel. Er zijn verschillende factoren aan te wijzen, die het aannemelijk maken, dat terwijl vroeger een hoogconjunctuur met rentestijging gepaard ging, dit nu niet het geval zal zijn, dat althans zulk een stijging geenszins zeker is. Van die factoren kunnen de volgende worden genoemd.

I. De rentestijging in de laatste periodes van

economische hausse is voor een belangrijk deel veroorzaakt door de omvangrijken kapitaalexport naar kapitaalarme landen. Het is zelfs te verdedigen, dat deze kapitaalbeweging één der — misschien voornaamste — oorzaken is geweest van de hoogconjunctuur zelve. De vraag naar goederen, welke resulteerd is uit de kapitaalverstreking aan de betrokken landen (Centraal-Europa en Zuid-Amerika in de laatste hoogconjunctuur, daarvóór in de eerste plaats Zuid-Amerika) heeft de bedrijvigheid in de kapitaalexporteerende landen krachtig gestimuleerd. Wij kunnen echter in het midden laten of deze factor voor de conjunctuurbeweging primair is geweest. Maar vast staat, dat de ontwikkeling van den rentevoet in zeer belangrijke mate onder den invloed van deze kapitaalstroom heeft gestaan.

Gezien de ervaringen, die men in de laatste jaren met beleggingen in kapitaalarme landen heeft opgedaan, lijkt het niet waarschijnlijk, dat voorloopig op dergelijke schaal als voorheen kapitaalexport zal plaatsvinden. Weliswaar is het belegend publiek geneigd snel ongunstige ervaringen te vergeten, vooral wanneer een hoog rendement wordt geboden, maar zolang de deviezensituatie nog zooveel moeilijkheden baart is een herstel van de kapitaalverplaatsing in den omvang zooals die voorheen soms plaats vond niet waarschijnlijk. Wanneer men in de emissiestatistieken van de jaren 1925—1929 ziet ¹⁾, hoe groot relatief de betekenis was van deze factor in de totale kapitaalvraag, en dan nog waarneemt hoe gering de rentestijging in dat tijdvak was in vergelijking tot de voorafgegane depressieperiode, dan is het duidelijk, dat, wanneer in de komende jaren deze druk op de markt niet of in veel geringere mate zal plaats vinden, er ook minder aanleiding is om de traditioneele rentestijging in de hausse te verwachten. Een der factoren, die daarbij vroeger een rol speelden, valt dan tenminste weg.

2. Vaak is een conjunctuuropleving gepaard gegaan met de opkomst of aanmerkelijke uitbreiding van bepaalde bedrijfstakken, welke de investeeing van zeer groote kapitalen vereischten. Men kan in dit verband in het midden laten of voor de bedrijvigheidszyclus de opkomst dier nieuwe bedrijfstakken primair was dan wel slechts een begeleidend verschijnsel, onmiskenbaar is het, dat de kapitaalvraag daardoor in hooge mate werd gestimuleerd. Dat wil echter geenszins zeggen, dat elke economische opleving, onafhankelijk van de causa movens, dezelfde consequentie heeft. Wanneer zonder dat een speciale bedrijfstak investeeing van omvangrijke kapitalen eischt, zooals dat het geval was bij de opkomst van het spoorwegwezen, het electriciteitswezen en het automobielwezen, de conjunctuur opleeft, dan zal de kapitaalbehoefte op den duur toch wel komen, maar in veel mindere mate. Nu is het best mogelijk, dat nieuwe kapitaalabsorberende bedrijfstakken zullen ontstaan, dat kan men tevoren nimmer zeggen, maar mogelijk is het zeer zeker, dat de opleving geleidelijk zal gaan, dat de nijverheid voorloopig nog grootendeels zal toe kunnen met het bestaande productieapparaat, dat nu nog als een te groote jas voor de huidige voortbrenging geldt, en in dat geval kan een hausse verwerkt worden zonder noemenswaarde rentestijging. Het kapitaal dat noodig is zal dan ruimschoots opgebracht kunnen worden uit de meerdere besparing, die de opleving met zich brengt. In de Vereenigde Staten gaat nu reeds eenige jaren lang de conjunctuur in sterk opgaande lijn, maar de kapitaalrente is eerder gedaald dan gestegen! Nu is het waar, dat het renteverloop in de Vereenigde Staten moeilijk als maatstaf kan gelden, want daar heeft de markt in diezelfde jaren onder den invloed gestaan van toevloeiend, van elders gevlucht, kapitaal. Maar daar staat tegenover, dat de overheid een zeer groote kapitaalvraag heeft

¹⁾ Zie de tabel onderaan blz. 72.

uitgeoefend voor de financiering van overheidswerken en budgettekorten. De tendens van de rente in de Vereenigde Staten in de laatste jaren van relatieve hausse is ongetwijfeld een aanwijzing voor het feit, dat men niet onder alle omstandigheden in een opgaande conjunctuur renteverhooging zal kunnen verwachten.

3. Een derde factor, die in dit verband vermelding verdient, is de omstandigheid, dat in vrijwel alle landen in de laatste jaren de overheid haar schuld belangrijk heeft uitgebreid, naar verhouding veel meer dan vroeger in depressietijd placht te geschieden. De veel ruimere en meer algemeene toepassing der werkloosheidszorg is daarvan één der voornaamste oorzaken. Nu bestaat bij vrijwel alle Regeeringen het gevoelen, dat de staatsschuld een plafond heeft bereikt, waarvan men, zoo spoedig de budgetpositie het toelaat, weer terug zal moeten. Wanneer dus een economische opleving wat meer speelruimte geeft zal men trachten overschotten te kweken, om hetzij extra-aflossingen te doen of wel den buitengewonen dienst te financieren uit surplus op den gewonen. In elk geval is aan te nemen, dat bij conjunctuurverbetering de Overheid of kapitaal aanbod zal scheppen door aflossing, of een relatief geringere vraag zal openbaren, omdat de financiering intern plaats vindt. Hier staat tegenover, dat indien de drang naar bewapening in het tempo van den laatsten tijd voortgaat, daarvan een omvangrijke kapitaalvraag kan uitgaan. Het is echter de vraag of de Regeeringen zich gerechtigd zullen achten ten laste van den buitengewonen dienst nog vele uitgaven voor dit doel te doen. In elk geval blijft dit echter een factor, die het effect van den onder dit punt omschreven tendens kan compenseeren, althans verzwakken.

Aan de hand van bovenstaande opmerkingen kan men natuurlijk geenszins positieve conclusies trekken terzake van het toekomstige kapitaalrenteverloop. Zulke conclusies blijven steeds speculatief omdat er naast de factoren, die men voorziet, altijd vele zijn, die men niet ziet of zelfs niet kan zien. De bedoeling was dan ook slechts aan te tonen dat, wanneer men de oorzaken analyseert, die vroeger vaak rentestijging teweegbrachten, men kan constatareeren, dat het waarschijnlijk is dat enkele daarvan zich in de komende jaren niet zullen voordoen, terwijl wat andere betreft minstens genomen de mogelijkheid bestaat, dat zij dit keer achterwege blijven. Dit wat de dynamische elementen van het renteverloop betreft. Voegt men daaraan toe dat wat de statische vergelijking van de absolute hoogte betreft er alle aanleiding is om daarbij te kijken naar de vooroorlogsjaren, dan kan men niet meer zoo overtuigd zijn, dat een rentestijging in elk geval verwacht moet worden.

C. A. KLAASSE.

DE PANDBRIEFMARKT NA DE DEPRECIATIE VAN DEN GULDEN.

In overeenstemming met het algemeen aspect der obligatiemarkt geven de koersen der pandbrieven na het verlaten van den gouden standaard een belangrijk herstel te zien, welk herstel zich nog voortdurend voortzet, gelijk blijkt uit het volgende staatje. Daarin zijn opgenomen de koersen van 26 September 1936, de koersen per 31 December 1936 en die van 23 Januari 1937 van de voornaamste 4 pCt. pandbrieven (van banken met een omloop van in totaal ten minste f 20.000.000 aan pandbrieven), alsmede ter vergelijking de overeenkomstige koersen van de 4 pCt. leeningen Amsterdam 1931 en Rotterdam 1931 en de couponbelastingvrije 4 pCt. leening Nederland 1931.

Reeds in November zagen enkele hypotheekbanken zich genoodzaakt wegens al te groote toevloeiing van middelen den verkoop van 4 pCt. pandbrieven, — behalve voor conversie van 4½ pCt. pandbrieven —

	26 Sept. '36	31 Dec. '36	23 Jan. '37
Alg. Friesche Hyp.bank	90¼ %	100 %	100 %
Algemeene	87½ "	100 "	100 ⁷ / ₈ "
Amsterdamsche	84 "	100½ "	100¼ "
Arnhemse	89¼ "	100 "	100½ "
Dordrechtse	90 "	99½ "	99% "
Friesch-Gron.	96% "	100 ¹⁵ / ₁₀ "	101½ "
's-Gravenhaagsche	86 "	100 "	100¼ "
Haarlemsche	88¼ "	99% "	100 "
Hollandsche	84 "	99% "	100 "
Hyp.bank v. Nederland	87% "	100% "	100½ "
Mij. voor Hyp. Crediet	72 "	90% "	97% "
Nationale Hyp.bank	89 "	100 "	100½ "
Nederlandsche	95¼ "	100½ "	101% "
Rotterdamsche	86 "	94 "	97 "
Utrechtsche	91¼ "	100 "	100¼ "
Westlandsche	90¼ "	100 "	100¼ "
Zeeuwsche	87 "	99% "	99% "
Zuider	84½ "	100 "	100 "
Zuid-Holl.	89¼ "	100 "	100¼ "
Amsterdam 1931	93½ "	100% "	100% "
Rotterdam 1931	90% "	100 "	100% "
Nederland 1931	99% "	100 ¹¹ / ₁₀ "	100% "

stop te zetten en over te gaan tot de uitgifte van 3½ pCt. pandbrieven.

Op het eind van het jaar gaven reeds een zestal banken 3½ pCt. pandbrieven uit tegen koersen van 98½ à 99 pCt., welk aantal sedert nog is vermeerderd, terwijl de Friesch-Groningsche Hypotheekbank en de Nederlandsche Hypotheekbank haar koersen van afgifte geleidelijk hebben verhoogd tot 99% pCt.

Daar men tot het einde van de vorige eeuw terug moet gaan om uitgiften van 3½ pCt. pandbrieven tegen soortgelijke koersen te vinden, blijkt hieruit de totale verandering op de Nederlandsche kapitaalmarkt sedert het verlaten van den gouden standaard en op de pandbrievenmarkt wel in het bijzonder.

Immers nog slechts een halfjaar geleden was de pandbrief onder de dreiging van een *gedwongen* renteverlaging, opgenomen in het wetsontwerp op de vaste lasten, op een lager koersniveau gekomen dan staatsfondsen en andere soortgelijke obligaties.

Het vraagstuk van de verlaging der hypotheek- en pandbriefrente is nu echter na de depreciatie op veel gelukkiger wijze bezig tot oplossing te geraken.

In de eerste plaats wel om psychologische redenen, daar de verlamdende vrees voor devaluatie onder de gegeven omstandigheden heel wat erger was dan de depreciatie zelve. Die vrees immers bevriest den ondernemingsgeest en ondermijnt het vertrouwen, ook al zou daarvoor in wezen geen enkele aanleiding bestaan.

Doordat nu van deze Regeering geen inflatiepolitiek gevreesd behoefde te worden, keerde het noodige vertrouwen zeer spoedig terug en daarmee kwam tevens de zoo zeer begeerde rentedaling en bovendien natuurlijk veel radicaler!

Voor de pandbriefmarkt had de depreciatie echter nog een tweeden invloed ten goede, nl. de stijging van de bouwmaterialen als: hout, ijzer, zink, lood, enz. Daardoor werd de nieuwe aanbouw van huizen belemmerd, hetgeen hoog tijd werd, aangezien het onrustbarend aantal leegstaande woningen en voortgezette huur dalingen de positie der hypotheek-debiteuren in gevaar bracht. Weliswaar behoeft men geen stijging van de huren te verwachten, doch er bestaat thans meer vertrouwen, dat aan de ruïneuze daling binnenkort een eind zal komen, zoodat de waarschijnlijkheid van verdere huur daling niet meer in die mate in de kooprijzen van huizen verdisconteerd behoeft te worden. Dat aan deze kooprijzen de daling van den rentestand eveneens ten goede komt, behoeft geen betoog.

Intusschen beteekent de veranderde toestand op de pandbriefmarkt nog geenszins, dat nu ineens alle op 1 Januari 1936 uitstaande pl.m. f 640.000.000 4½ en 5 pCt. pandbrieven door stukken van lager rentetype zijn vervangen. Cijfers staan ons nog niet ten dienste en zij zullen bij de verschillende instellingen

ook wel zeer uiteenlopend zijn, doch wij schatten de percentages van de in 1936 reeds geconverteerde hoeveelheden op variaties van nihil tot 50 pCt.

Hoe dit ook zij, in de komende maanden mag men verwachten, dat de banken al haar aandacht aan de conversie harer hoogrentende pandbrieven zullen wijden teneinde het hoofd te kunnen bieden aan de daling van de hypotheekrente. Haar goede hypothecaire leeningen kunnen bij afloop immers alleen tegen lagere rente worden verlengd en aan zwakke debiteuren wordt noodgedwongen wel eens vermindering van rente toegestaan zonder dat het gehalte van het crediet een geringere rente feitelijk zou rechtvaardigen.

Ofschoon aanvankelijk het inzicht bestond, dat men met conversie in 4 pCt. pandbrieven zou kunnen volstaan, geeft de voortschrijdende daling van de hypotheekrente grond aan de verwachting, dat men tenslotte gedeeltelijk ook op het 3½ pCt. type zal moeten overgaan.

Om een voldoende marge te maken, is men voor nieuwe engagementen op de hypotheekmarkt eigenlijk reeds op 3½ pCt. pandbrieven aangewezen, doch tegenover bestaande hypotheeken, welke nog voor langeren termijn afgesloten en niet zonder kosten direct convertabel zijn, zullen de 4 pCt. pandbrieven vermoedelijk wel vele jaren in omloop kunnen blijven.

Deze politiek der banken, om enerzijds zich bij hypotheekrentedaling aan te passen en anderzijds haar pandbriefhouders zoo lang mogelijk te gerieven, is de oorzaak van het in korten tijd zeer populair geworden instituut der zoogenaamde vrijwillige conversie.

De Banken stellen haar gevestigde relaties in de gelegenheid 4 pCt. rente te behouden, zoodat niemand zich kan beklagen niet in de gelegenheid te zijn geweest een zoo hoog mogelijke rente uit zijn pandbrievenbezit te trekken, wanneer straks tegenover aflosbaargestelde kapitalen slechts 3½ pCt. pandbrieven meer kunnen worden afgegeven.

Waar derhalve de aanpassing van hogere naar lagere rente een bevredigend verloop heeft volgens den natuurlijken economischen gang van zaken, daar is het dubbel te betreuren, dat de gemeentelijke lasten en erfpachtcanons op de allerhoogste niveau's gehandhaafd blijven. Het is dan ook hoog noodig, dat deze tegenwerkende factor tot terugkeer tot normale verhoudingen, wordt weggenomen.

Alles tezamen genomen, is de gevoerde monetaire politiek ongetwijfeld aan de soliditeit van den pandbrief ten goede gekomen en mag derhalve het herstel der koersen gerechtvaardigd geacht worden.

In verband met dit herstel op de pandbriefmarkt zijn ook de hier en daar wel zeer zwaar gedeprecieerde aandelenkoersen der hypotheekbanken belangrijk gestegen.

Men zal echter goed doen zijn verwachtingen ten aanzien van dividend-uitkeeringen bij hypotheekbanken voorloopig niet te hoog te stellen. De verlaging van de pandbriefrente is immers dringend noodig om de daling van de hypotheekrente op te vangen en de conversie-operaties brengen groote kosten mede, zoodat de rentabiliteit van het bedrijf voorloopig niet zooveel grooter wordt. Bovendien zullen de banken haar reserves willen aanvullen en opvoeren ter opvang van de geleden en potentieele verliezen, welke politiek ook in de hand gewerkt wordt door het in het vorige jaar ingestelde Contrôle-Organ onder leiding van den oud-Minister Mr. J. Donner.

Men kan er dan ook volkomen zeker van zijn, dat van te gemakkelijke uitkeering van dividend helemaal geen sprake zal wezen, doch het feit, dat dit niet kan gebeuren, mag men gerust beschouwen als een factor, welke zal medewerken tot een blijvend herstel van den pandbrief.

Mr. J. WILKENS.

DE SUIKERHANDEL IN 1936.

Gedurende de eerste 9 maanden van het jaar gaf de suikermarkt een alles behalve opwekkend beeld te zien. De internationale suikerconferentie, waarop velen hun hoop voor een betere toekomst gevestigd hadden, kon in het begin van het jaar niet doorgaan wegens de onzekerheid betreffende de suiker-wetgeving in de Vereenigde Staten, terwijl de Engelsche Regeering gaandeweg in zoo moeilijke politieke problemen betrokken werd, dat in deze kringen niet meer voldoende aandacht aan dit economisch probleem geschonken kon worden. De deputaties van de suikerproduceerende koloniën moesten dus onverrichter zake weer uit Londen afreizen. Zoo bleef het grootste gedeelte van het jaar een loome stemming op de wereldsuikermarkten heerschen en konden de prijzen, niettegenstaande de zeer verbeterde statistische positie van het artikel, tot bijna het laagste ooit bekende punt dalen.

Op 25 September devalueerde Frankrijk, op den voet gevolgd door Zwitserland en met een goudembargo door Nederland, hetgeen voor den Nederland-schen Gulden een depreciatie van ongeveer 20 pCt. beteekende. Het natuurlijk gevolg was een onmiddellijke rijzing van den guldenprijs van suiker met circa 20 pCt. Terwijl de sterlingprijs van suiker nog onveranderd bleef, begon zich een actieve handel in Javasuiker te ontwikkelen, die nu niet meer „handicapped” was in zijn concurrentiestrijd tegenover producenten, die uitsluitend in Sterling of Dollars rekenden. Gaandeweg stegen ook de Sterlingprijzen in verband met stijgende vrachten en gunstige consumptiecijfers uit verschillende groote verbruikslanden totdat aan het einde van het jaar een gezonde speculatie zich voor het artikel suiker begon te interesseren en over de hoofden van de tot dusver almachtige Engelsche raffinadeurstrust heen de markt een verderen stoot naar boven gaf, zoodat het jaar kon sluiten op prijzen, die alhoewel nog laag, toch sedert jaren niet meer gekend waren.

De zichtbare voorraden van suiker zijn in den loop van het laatste jaar opnieuw met ongeveer 1 miljoen tons verminderd. Deze cijfers luiden op 1. December als volgt:

	1936 tons	1935 tons	1934 tons
Duitschland	1.392.000	1.318.000	1.243.000
Tsjecho-Slowakije	599.000	499.000	555.000
Frankrijk	724.000	863.000	680.000
Nederland	268.000	296.000	342.000
België	164.000	204.000	213.000
Hongarije	130.000	115.000	119.000
Polen	400.000	408.000	411.000
U.K. Geimp. Suiker	239.000	264.000	210.000
„ Binnenl. „	123.000	114.000	107.000
Europa	4.039.000	4.081.000	3.880.000
Ver. Staten alle havens ...	223.000	352.000	527.000
Cubaansche havens	206.000	329.000	413.000
Cuba binnenland	310.000	440.000	660.000
Java	724.000	1.272.000	2.143.000
Totaal	5.502.000	6.474.000	7.633.000

Java heeft tot deze vermindering wederom het meest bijgedragen door zijne radicale inkrimpingspolitiek.

Amerika heeft in het begin van het jaar voor groote onzekerheid ten opzichte van de toekomst van de suikermarkt gezorgd, toen de A.A.A. (Agricultural Adjustment Act) door een uitspraak van het Hooge Gerechtshof voor onwettig verklaard werd. Daarmede werd de geheele suikerwetgeving in de Vereenigde Staten inclusief het systeem van invoerquota op losse schroeven gezet. Na eenigen tijd slaagde de Regeering er echter in om de bestaande suikerwetten een anderen vorm te geven, waardoor het wettelijk karakter daarvan gewaarborgd werd. Hieronder volgen de onder dit reglement in de Vereenigde Staten voor invoer in 1936 en 1937 vastgestelde hoeveelheden ruwsuiker in tons van 1016 kg:

	1936	1937
Cuba	1.861.627	1.716.449
Philippijnen	893.597	924.770
Porto-Rico	805.213	742.418
Hawai	945.798	872.040
Virginie Eilanden	5.291	4.877
„Full-duty”	25.768	23.759
	4.537.294	4.284.313

terwijl de binnenlandsche oogsten als volgt gelimiteerd werden

	1.198.374	1.440.692
Bietsuiker	1.198.374	1.440.692
Rietsuiker	347.088	241.664
Totaal	6.082.756	5.966.669

De *New-Yorksche* termijnmarkt opende in Januari met een noteering voor spoedig leverbare ruwsuiker van 2.19 d.c. en sloot einde December op 3.04 d.c., hetgeen dus de groote rijzing van 0.85 d.c. te zien geeft. De laagste en hoogste prijzen in de verschillende maanden waren als volgt voor spoedige levering:

	Laagste	Hoogste		Laagste	Hoogste
Januari	2.00 d.c.	2.41 d.c.	Juli	2.76 d.c.	2.83 d.c.
Februari	2.31 „	2.53 „	Augustus	2.70 „	2.77 „
Maart	2.52 „	2.72 „	September	2.47 „	2.75 „
April	2.75 „	2.87 „	October	2.41 „	2.48 „
Mei	2.84 „	2.99 „	November	2.48 „	2.85 „
Juni	2.77 „	2.89 „	December	2.84 „	3.04 „

Voortdurend lagen de noteeringen aanmerkelijk boven wereldpariteit, zoodat de Amerikaansche markt het geheele jaar zijn afgesloten lokaal karakter behield. Hierin is nu bij de nieuwe jaarsverwisseling in zooverre verandering gekomen, dat te New-York een nieuw termijncontract No. 4 voor ruwsuiker gecreëerd werd, waaronder de prijzen f.o.b. Cuba goeteerd worden. Al behoort dit feitelijk tot de geschiedenis van het nieuwe jaar, zoo verdient hier toch vermelding, dat de internationale handel en speculatie zich onmiddellijk op uitgebreide schaal van dit contract gingen bedienen, zoodat de f.o.b. Cuba noteering in het vervolg een groote rol kan spelen naast de termijnnoteeringen voor ruwsuiker in Londen.

De noteering voor Spot Centrifugals te New-York was bij het begin van het jaar 3.30 d.c., daalde in Januari tot 3.15 d.c. en steeg daarna bijna ononderbroken tot 3.75 d.c. per einde Maart. Deze noteering bleef ongeveer gehandhaafd totdat Juli een afbrokkeling bracht tot 3.65 d.c., September tot 3.40 d.c., en October tot 3.35 d.c. In November steeg de prijs plotseling tot 3.70 d.c. en het jaar sloot op 3.90 d.c.

Cuba produceerde 2.554.113 tons tegen 2.537.400 tons in 1935 en voor den a.s. oogst werd een cijfer van 2.939.000 tons, waarvan 923.000 tons voor export buiten de Vereenigde Staten en 150.000 tons voor binnenlandsche consumptie bestemd zijn, door het Cubaansche suikerinstituut vastgesteld.

De exporten uit Cuba bedroegen gedurende de twee laatste kalenderjaren naar de verschillende destinaties in tons van 1016 kg:

	1936	1935
Vereenigde Staten	1.613.678	1.522.938
Europa	834.828	728.442
Canada	2.676	1.726
Afrika	26.556	32.536
China/Japan	1.021	8.650
Centraal- en Zuid-Amerika	40.424	14.960
Nieuw-Zeeland	7.773	15.560
Ver. Staten voor her-export	—	77.652
	2.526.956	2.402.464

De markt in Londen was het grootste gedeelte van het jaar zeer lusteloos. Er was weliswaar geen dringend aanbod maar evenmin kooplust van enige beteekenis te bespeuren, niettegenstaande de lage prijsbasis. Het jaar opende met een noteering op de termijnmarkt voor ruwsuiker Maart levering van Sh. 5/3¼, welke noteering in Maart nog slechts Sh. 4/7 was. Daarna herstelde zich de markt eenigszins en kwam Mei levering op Sh. 4/11¼. Deze beterschap was niet van langen duur en maakte plaats

voor een bijna aanhoudende daling, die in September met even boven Sh. 4/- het laagste punt bereikte. October bracht beterschap tot ca. Sh. 4/9, de monetaire afspraken tusschen verschillende groote landen gaven den handel meer vertrouwen, de vrachten stegen, hetgeen tot verhoogde c.i.f. noteeringen leidde en de internationale speculatie begon eindelijk aandacht te schenken aan het laag geprijsde artikel suiker. Het gevolg was een bijna ongebreidelde kooplust in de kerstweek en over nieuwjaar. Op 31. December waren de noteeringen Sh. 5/7 voor Maart en Sh. 5/9½ voor Augustus.

Engeland importeerde gedurende de laatste drie kalenderjaren de boven de eigen bietsuikerproductie benodigde suiker uit de volgende landen in tons van 1016 kg:

Ruwsuiker uit:	1936	1935	1934
Denemarken	—	—	14.283
Tsjecho-Slowakije	260	408	—
België	389	1.563	—
Nederland	110	1.054	2.960
Polen	22.306	16.342	21.931
Duitschland	—	246	45
Java	—	16.525	19.625
Cuba	707.827	550.394	549.513
Peru	133.746	143.296	148.280
Brazilië	52.577	23.227	21.940
San Domingo	212.804	318.407	150.509
Ver. Staten	15.776	12.280	16.577
Ned. Guiana	910	—	3.442
Mauritius	265.033	187.427	218.814
Natal	133.562	155.396	81.231
Australië	316.496	239.666	355.213
Britsch West-Indië	181.447	92.577	230.753
Britsch Guiana	70.931	55.813	—
Fiji Eilanden	101.936	75.594	73.732
Kenya	6.267	2.135	8.962
Uganda	3.930	9.138	4.795
Haiti	24.522	28.874	24.484
Britsch-Indië	300	—	—
Venezuela	—	—	3.451
Andere landen	3.607	—	164
Totaal Ruwsuiker	2.254.736	1.930.362	1.950.704
Geraffineerde suiker uit			
diverse landen	33.102	52.564	51.744
Totale Suiker-Importen ..	2.287.838	1.982.926	2.002.448

Op de *Amsterdamsche* termijnmarkt werd bij het begin van het jaar witsuiker voor Maart levering *f* 4¾ per 100 kg, voor Mei *f* 4½, voor Augustus *f* 4½ en voor December *f* 4¾ genoteerd. Reeds spoedig daalden deze noteeringen onder den invloed der flauwe stemming te Londen en in Maart werd spoedig leverbare suiker tot *f* 3¾ verhandeld. Na een daling tot *f* 3¾ in Mei en tot *f* 3¾ in Augustus werd in de tweede helft van September het laagste punt met ca. *f* 3¾ bereikt. De afkondiging van het goudembargo hier te lande had een onmiddellijke rijzing van ongeveer *f* ¼ per 100 kg tengevolge. In November was de prijs voor Decemberlevering tot *f* 4½ gestegen en na een inzinking tot *f* 4¼ steeg de prijs bij groote omzetten aan het einde van het jaar tot *f* 5½ voor prompte levering, *f* 5½ voor Mei en *f* 5½ voor Augustus.

Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek werd gedurende de drie laatste jaren in Nederland ingevoerd en uitgevoerd in tons van 1000 ko:

Invoer:	1936	1935	1934
<i>Ruwe Bietsuiker</i>			
Uit Polen en Dantzig	331	—	8.545
Diverse landen	20	93	403
Totaal	351	93	8.948
<i>Ruwe Rietsuiker</i>			
Uit Ned.-Indië	—	—	15.532
Cuba	55.361	33.451	30.192
San Domingo	26.464	36.807	10.575
Brazilië	—	7.364	—
Haiti	5.543	—	—
Peru	3.199	2.609	—
Suriname	12.338	12.004	8.280
Diverse landen	717	974	499
Totaal	103.622	93.209	65.068

<i>Kandij</i>			
Uit Duitschland	162	313	—
België en Luxemburg	435	387	—
Diverse landen	4	3	779
Totaal	601	703	779

<i>Witsuiker</i>			
Uit Duitschland	19	—	—
België en Luxemburg	8.298	6.470	6.255
Groot-Brittannië, enz.	—	261	837
Frankrijk	14.129	5.753	6.958
Sovjet Rusland	758	182	1.823
Polen en Dantzig	426	781	336
Ned.-Indië	15.933	6.065	4.578
Diverse landen	11	39	118
Totaal	39.574	19.551	20.905

<i>Basterd</i>			
Uit België en Luxemburg	376	187	231
Groot-Brittannië, enz.	124	139	108
Ned.-Indië	—	—	55
Ver. Staten van Amerika ..	3.556	3.474	4.131
Totaal	4.056	3.800	4.525

Totale invoer 148.204 117.356 100.225

Uitvoer:

<i>Ruwe Bietsuiker</i>			
Naar Duitschland	778	—	—
België en Luxemburg	1.180	2.021	10.106
Groot-Brittannië, enz.	—	—	1.521
Zwitserland	5.284	6.064	—
Fransch Marokko, Tanger ..	—	—	1.216
Diverse landen	—	—	1.010
Totaal	7.242	8.085	13.853

<i>Kandij</i>			
Naar diverse landen	624	517	427

<i>Witsuiker</i>			
Naar België en Luxemburg	2.072	—	5.440
Groot-Brittannië, enz.	3.404	2.937	5.440
Zwitserland	—	—	547
Finland	2.626	1.835	—
Noorwegen	4.796	3.810	2.779
Griekenland	—	450	1.536
Italië	650	—	—
Iersche Vrijstaat	—	4.613	23.039
Fransch Marokko en Tanger ..	4.485	855	—
Spaansch Marokko	1.040	402	—
Spaansch West-Afrika	322	592	181
Arabië, enz.	4.097	5.200	4.494
Irak	8.191	10.518	5.683
Britsch-Indië, enz.	1.391	2.705	1.427
Perzië en Afghanistan	—	—	1.209
Uruguay	2.776	1.850	—
Ver. Staten van Amerika ..	713	—	—
Diverse landen	1.590	1.970	512
Totaal	38.153	37.737	53.317

<i>Basterd</i>			
Naar België en Luxemburg	720	725	460
Groot-Brittannië, enz.	1.063	4.747	8.025
Iersche Vrijstaat	1.466	982	1.228
Diverse landen	49	40	11
Totaal	3.298	6.494	9.724

Totale uitvoer 49.317 52.833 77.321

Opmerkelijk is de grootere import in het afgelopen jaar, die zich wat witsuiker betreft verdubbeld heeft.

Op 25 November maakte de Nederlandsche Regering bekend, dat met behulp van het Landbouwcrisisfonds maatregelen getroffen zouden worden om bij den invoer hier te lande in het vervolg een kwantum van 85.000 tons vreemde suiker door Javasuiker te vervangen. Het was de bedoeling om uit bedoeld fonds een bedrag disponibel te stellen, voldoende om het verschil tusschen marktwaarde in Nederland en Indischen kostprijs te overbruggen. Aan het einde van het jaar was men nog bezig het reglement hier-voor in elkaar te zetten.

De markt op Java was aanvankelijk zeer kalm, als voornaamste kooper trad Japan op, van Britsch-Indië ging weinig kooplust meer uit. De marktwaarde daalde geleidelijk tot *f* 3.40 voor witte suiker naar Britsch-Indië Westkust en *f* 3.60 naar China, terwijl voor afschepingen van witte suiker Westelijk van Suez extra prijsconcessies gemaakt werden als middel om de voorraden te doen slinken. Inclusief hetgeen voor

de loco consumptie verkocht werd en waarvoor de prijzen op peil gehouden werden, kon de Nivas einde September in doorsnee ongeveer 100.000 tons per maand verkopen. Toen kwam de depreciatie van den Gulden en dadelijk gaf de Javamarct een heel ander beeld te zien. De Nivas verhoogde onmiddellijk hare verkooplimites met 60 tot 85 cent al naar gelang van destinatie en gaandeweg konden deze prijzen verder verhoogd worden bij belangrijke omzettingen, die vooral in de laatste twee weken van het jaar een sedert langen tijd ongekend grooten omvang hadden bij telkens verhoogde prijzen.

De totale verkopen der Nivas in 1936 bedragen pl.m. 1.450.000 tons en op 31 December jl. waren uit de oogsten t/m. 1936 nog slechts pl.m. 150.000 tons onverkocht, zoodat men thans kan onderhandelen over verkopen uit oogst 1937. Eindelijk is men dus tot den ouden — bijna vergeten — toestand teruggekeerd, dat de producenten bij het begin van den oogst geen onverkochte voorraden van vorige jaren meer zullen bezitten en hun suiker kunnen verkopen voordat de oogst binnenkomt.

De Java-oogst 1936 heeft 592.390 tons opgeleverd en voor 1937 werden plantvergunningen voor ca. 1.400.000 tons uitgegeven. Onlangs werd de in het a.s. voorjaar in den grond komende aanplant voor oogst 1938 door de Regeering op 1.200.000 tons bepaald, doch bij de intusschen verder verbeterde markt-omstandigheden is het mogelijk, dat dit cijfer nog verhoogd wordt. Het is wel de moeilijkste taak, die de Regeering tegenover de Javasuikercultuur op zich genomen heeft, 1½ jaar van te voren te bepalen hoe groot de oogst moet zijn, want vooral onder omstandigheden als de tegenwoordige kan niemand voorspellen voor hoeveel Javasuiker er over 1½ jaar ruimte zal zijn. Het definitieve besluit ten opzichte van de grootte van den aanplant dient dan ook zoo laat mogelijk te worden genomen.

De afschepingen van Java hebben in de laatste 3 jaren bedragen in tons van 1.000 kg:

	1936 Jan./Nov.	1935	1934
Europa en Port-Said v.o.	55.283	52.044	113.458
Afrika	22.792	20.961	19.871
Britsch-Indië	89.264	386.528	352.785
Siam	27.772	34.981	26.865
Singapore, Penang	86.264	85.042	82.597
Hongkong en China	199.234	197.144	277.317
Aziatisch Rusland	—	—	5.592
Japan	261.206	185.217	142.619
Australië en Nieuw-Zeeland	49.736	64.683	63.381
Ver. Staten	220	42	662
Diverse landen	—	—	3.277
	791.771	—	—
December afscheep. waarvan destinaties nog niet bekend	88.297	—	—
Totaal	880.068	1.026.642	1.088.424

De groote verkopen van den laatsten tijd komen hierin nog niet tot uitdrukking.

Naar *Britsch-Indië*, tot 1935 nog het grootste afzetgebied voor Javasuiker, heeft Java in 1936 nog geen 100.000 tons afgescheept en ook uit andere productielanden werd in dit groote gebied weinig ingevoerd. De eigen productie van witsuiker neemt jaarlijks toe en bedroeg in 1935/36 circa 950.000 tons tegen 617.000 tons het jaar van te voren. Voor het nieuwe seizoen wordt een verdere verhooging der productie verwacht en dientengevolge verdere inkringing van den invoer, die spoedig zoo goed als geheel zal ophouden.

De *Bietsuikeroogsten* in *Europa* exclusief Rusland brachten geen verrassingen en de opbrengst kwam ongeveer overeen met de eerste taxaties.

De cijfers van Dr. Mikusch zijn 6.769.000 tons voor Europa zonder Rusland (zie volledige specificatie in E.-S.B. No. 1095 van 23 December jl.) en 2.000.000 tons als raming voor Rusland tegen een productie van 2.612.000 tons verleden jaar.

F. O. Lichts laatste raming luidt als volgt in metrieke tons:

	1936/37	1935/36	1934/35
Duitschland	1.810.000	1.694.596	1.693.113
Tsjecho-Slowakije	720.000	563.446	630.659
Oostenrijk	145.000	205.870	223.159
Hongarije	140.000	116.960	119.677
Frankrijk	925.000	925.211	1.217.073
België	245.000	240.947	269.877
Nederland	245.000	239.224	246.117
Denemarken	220.000	244.800	90.340
Zweden	310.000	294.501	271.744
Polen	460.000	449.461	452.755
Italië	330.000	324.675	349.557
Spanje	220.000	219.731	379.818
Groot-Brittannië	550.000	522.681	654.236
Iersche Vrijstaat	100.000	92.007	70.192
Andere landen	349.000	393.425	376.413
Europa zonder Rusland	6.769.000	6.527.535	7.044.730
Rusland	2.000.000	2.600.000	1.478.303
Europa incl. Rusland	8.769.000	9.127.535	8.523.033

Hoe moeilijk het is den oogst van Rusland te ramen blijkt uit het feit, dat een jaar geleden de oogst 1935/36 op 1.750.000 tons werd aangenomen maar tenslotte 2.600.000 tons opgeleverd heeft.

Volgens Dr. Mikusch's gedetailleerde opgave van het wereldsuikerverbruik heeft dit in 1935/36 28.031.000 tons bedragen tegen 26.247.000 tons in het voorafgaande jaar, een stijging van 7 pCt. aantonnende. De wereldsuikerproductie 1936/37 wordt door dezen statisticus op 27.748.000 tons geraamd, waarin de kleine Javaoogst van 1936 verwerkt is. Wordt in de plaats daarvan de grotere Javaoogst van 1937 in de wereldproductie 1936/37 opgenomen, hetgeen veel juistert lijkt, daar de oogst in Mei begint en in September/October afloopt, dan komt men op een wereldproductie van 28.538.000 tons. Maar ook dan behoort het wereldverbruik met slechts 2 pCt. toe te nemen om productie en verbruik in evenwicht te houden.

Is dus aan den eenen kant de statistische positie van het artikel niet ongunstig zoo is tot dusver nog niets gebeurd om het vrije afzetgebied voor suiker uit te breiden, in tegendeel komen er nog telkens landen bij, die voor goed hunne poorten voor suiker sluiten (Britsch-Indië). Zoolang geen wijziging komt in het stelsel van hooge invoerrechten, premies en enorme accijns, die den onderlingen handel belemmeren en door het kunstmatig opschroeven van den binnenlandschen prijs een groote verbruikstoename tegenhouden, is het nog te vroeg om victorie te kraaien, al is er eenige verbetering gekomen in de buiten alle verhouding lage suikerprijzen.

A. W. VOLZ.

AANTEKENINGEN.

De Engelsche pers als industrie.

De voorziening van nieuws is evenzeer een essentiële publieke dienst als de voorziening van voedsel, kracht e.d. Daarenboven heeft de pers invloed op de politiek en zelfs op de nationale cultuur. Het is dan ook zoowel een sociaal organisme als een industrie, aldus „The Economist”, die aan de pers als industrie in een drietal nummers enkele beschouwingen wijdt, waaraan wij het een en ander ontleenen.

In het eerste artikel worden speciaal bijzonderheden van de Engelsche pers vermeld. Na den oorlog heeft deze eenige snelle veranderingen doorgevoerd. Vooreerst t.o.v. het uiterlijk. Zelfs „The Times”, de meest conservatieve van de Londensche bladen in dit opzicht, experimenteert met koppen over twee kolommen. Wat de populairere bladen betreft, maakt een nummer van nauwelijks twee jaar geleden al een verouderden indruk.

In het algemeen zijn er vier soorten diensten, welke het redactionele gedeelte van een dagblad voor zijn lezers kan vervullen. Het kan nieuws geven, t.w. de actueele gebeurtenissen; het kan zijn

opinie over het nieuws geven; het kan het nieuws verklaren en interpreteren en het kan den lezer onderhoudende lectuur geven, al of niet met de nieuwsberichten verband houdende. De beide laatste functies stammen uit de jaren van Northcliffe⁴⁾ en zijn een gevolg van de groote ingewikkeldheid van de tegenwoordige economische en internationale problemen. Geen krant is meer volledig zonder zijn corps van experts, die van ieder bericht de betekenis verklaren en hun meening geven.

De meerdere functies hebben tot een vergroting van afmeting van de bladen geleid. Hiermede ging een concentratie-beweging gepaard en ontstond een klein aantal groote dagbladen. Wel zijn na 1930 geen groote fusies meer voorgekomen, maar de belangrijke Londensche bladen hebben hun oplaag kunnen uitbreiden ten koste van de provinciale bladen. (Van 10 nationale ochtendbladen nam de oplaag van 1930 tot 1935 met 7½ pCt. toe; van 30 provinciale ochtendbladen nam zij, in den zelfden tijd, met 5½ pCt. af).

De pers is, tengevolge van de groote dagbladen en de enorme oplagen gaan behooren tot de „charmed circle of Big Business”. Bovendien hebben de bestaande bladen zich min of meer een monopolie geschapen. Nieuwe concurrentie is namelijk bijna onmogelijk. Na den oorlog is slechts één groot nationaal dagblad opgericht, de „Daily Herald”, opgebouwd met steun van groote fondsen en geholpen door de „goodwill”, welke een gevolg was van zijn officieele betrekkingen met de „Labour Party”. En ondanks dat was, volgens geruchten, een bedrag van ca. £2. miljoen nodig, voordat het blad self-supporting was.

In deze omstandigheden is het niet te verwonderen, dat de concurrentie voornamelijk tot uiting komt in het groepeeren en hergroepeeren van bestaande eenheden. Eenige jaren geleden was er een tendens tot vergaande integratie. Twee groote groepen controleerden practisch het geheele bedrijf, zoowel wat betreft dagbladen, als ook t.o.v. periodieken. Den laatsten tijd schijnt deze tendens aan het verminderen en deden en de Rothermere-groep en de Berry-groep afstand van eenige belangen.⁵⁾ Het zijn de beide groote „Presstrusts”, de eenige organisaties, die werkelijk op ieder deel van het gebied doordringen. Sinds de Beaverbrook-groep (Daily Express, Sunday Express, Evening Standard) ook belangen heeft bij periodieken is het evenzeer een trust te noemen. Deze groep werkt soms, zoowel commercieel

⁴⁾ Lord Northcliffe, oprichter van de „Daily Mail” in 1896, beheerschte gedurende den wereldoorlog voor een groot deel de Engelsche pers (ook „The Times”). Hij overleed in 1922 (Red.).

⁵⁾ Rothermere-groep: Daily Mail, Evening News, Daily Mirror, Sunday Dispatch, Sunday Pictorial.

Berry-groep: Daily Telegraph, Sunday Times, Financial Times, Daily Sketch, Sunday Graphic, Sunday Chronicle, Empire News, Daily Dispatch, Evening Chronicle, Answers, Cosmic Cuts, Home Chat.

(Gegevens ontleend aan „Handbuch der Weltpresse”, 1934. Red.).

als politiek, met de belangen van de Rothermere-groep samen.

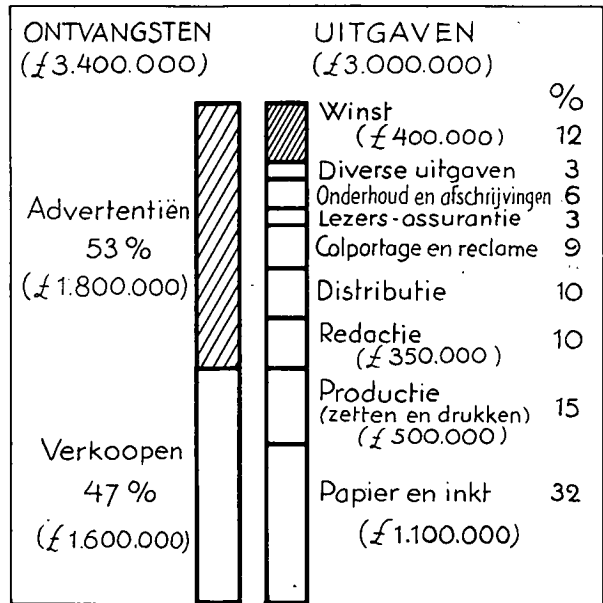
Ten aanzien van de afmetingen van de pers als industrie wordt tot slot opgemerkt, dat dagblad- en periodiekenproductie in 1931 meer personen te werk hadden gesteld dan de industrie van steenen en dakpannen of de brouwindustrie, en dat de netto opbrengst in 1930 groter was dan bij ijzer en staal, scheepsbouwrijverheid of laarzen en schoenen en bijna even groot als van de katoen-spinnerijen en -weverijen en de wol- en sajetaijverheid. In Londen, Manchester en Glasgow behoort het tot de belangrijkste industrieën. De snelle expansie wordt aangetoond door de toeneming van het personeel, die tusschen 1921 en 1931 41 pCt. bedroeg.

De financieele constructie.

Het tweede artikel van „The Economist” behandelt de financieele opzet van het dagbladwezen. Groote investeringen in vast kapitaal zijn in den regel niet noodzakelijk. De kapitaalkosten van eigen drukmachines zijn niet zoo hoog in verhouding tot het geheele inkomen van het blad en het is mogelijk (zooals „The Morning Post” en „The Observer”) bij een andere firma te doen drukken. Het bedrijf vereischt evenwel zeer groote onstoffelijke investeringen. Voordat de oplaag zoo groot is, dat het blad rendeert, moeten enorme bedragen worden uitgegeven, waartegenover slechts „goodwill” staat, n.l. de goede naam van het blad.

Een tweede bijzonderheid, welke bij een onderzoek naar de financieele zijde van de dagbladindustrie in gedachten moet worden gehouden, is, dat het bedrijf betrekkelijk weinig vaste kosten heeft, doch daarentegen groote inkomens, welke niet onmiddellijk met de groote van de productie samenhangen („overhead”), n.l. de advertentie-opbrengsten (in tegen-

Financieele rekening van een denkbeeldig dagblad.

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	17-23 Jan. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	17-23 Jan. 1937	Sedert 1 Jan. 1937	Overeenk. tijdvak 1936	1937	1936
Tarwe	17.388	70.505	74.750	—	292	1.165	70.797	75.915
Rogge	7.210	29.164	17.733	47	47	—	29.211	17.733
Boekweit	388	1.053	1.575	—	—	—	1.053	1.575
Maïs	20.516	68.285	68.162	7.264	13.688	10.459	81.973	78.619
Gerst	12.954	35.732	34.656	1.275	2.834	1.058	38.566	35.714
Haver	3.226	14.561	6.631	1.582	2.090	—	16.651	6.631
Lijnzaad	4.678	11.851	15.462	4.463	10.464	12.480	22.315	27.942
Lijnkoek	250	3.100	4.780	—	—	—	3.100	4.780
Tarwemeel	980	2.855	1.775	20	425	369	3.280	2.144
Andere meelsoorten	555	3.653	2.794	—	—	352	3.653	3.146

stelling met de opbrengsten van bladen-verkoop). „The Economist” geeft nu een analyse van de financieele rekening van een dagblad met massale opslag (de dagbladen publiceren hun gegevens niet) van 2.000.000 en een omvang van 20 pagina's. Deze gegevens worden met groote kans op waarschijnlijkheid gegeven en kunnen eenig inzicht in de verhoudingen geven. (Zie grafiek pag. 71).

Opmerkelijk zijn bij de pers de gunstige arbeidsvoorwaarden. Het drukkersvak is sterk georganiseerd, vooral in Londen. De kracht van de organisatie komt voort uit twee omstandigheden. De arbeidskosten (anders dan voor redactionele bezigheden) vallen onder „productie” en dit aandeel bedraagt slechts 15 pCt. van de uitgaven. De loonen zijn zodoende ca. 10 pCt. van de totale kosten. Bovendien riskeeren de dagbladen, afhankelijk als zij zijn van hun „goodwill”, geen stakingen. Immers de „goodwill” hangt mede af van het regelmatig verschijnen.

Voor een industrie van deze afmetingen is het opmerkelijk, welk een groot deel van het kapitaal in particuliere handen is. Van de 7 groote Londensche ochtendbladen zijn er slechts 3 waarin het publiek in den een of anderen vorm kan participeeren. De aandelen, voorzover aan de Londensche beurs genoteerd, staan niet hoog. Het hooge rendement wat zij geven toont aan, dat de beurs deze industrie als speculatief beschouwt. En dit, niettegenstaande de groote ondernemingen, de beperkte concurrentie, zijn verzekerende en expanderende markt en de lage prijs van de voornaamste grondstof in de laatste jaren? De verklaring wordt gevonden in de kostbare wijzen, waarop de dagbladen concurreeren om hun opslag te vergooten.

De strijd om opslag.

De verschillende hierbij toegepaste methoden trekken sterk de aandacht. Het lezerswerven werd een belangrijk deel van de verkoop-organisatie, vooral toen de gratis-verzekering voor lezers werd ingevoerd. Doch de laatste 6 à 7 jaren is de intensiteit van het werven nog veel meer toegenomen en werden verschillende wijzen toegepast om aarzende in-teekenaren te prikkelen; deze methoden werden steeds kostbaarder tengevolge van den druk van de concurrentie, ondanks pogingen van de dagbladeigenaren om het in onderlinge overeenstemming te beperken.

Wel is de overdrijving sinds 1933 (toen de complete werken van Dickens tegen prijzen onder kostprijs werden gegeven) verminderd, maar iedere courant met millioenen-opslag-ambities geeft nog groote sommen uit voor behoud of uitbreiding hiervan (boeken, vulpen enz. beneden kostprijs, op voorwaarde, dat het blad gehouden zal worden voor een tijd van 4 tot 8 weken).

Duidelijk toonen deze concurrentie-praktijken het belang, dat in een grotere opslag wordt gezien. En niet zonder reden. Iedere industrie met vaste kosten heeft voordeel bij een productie-uitbreiding, dus ook de dagbladindustrie. Maar dit belang zinkt verre in

het niet bij het voordeel, wat een groote opslag voor de advertentie-verkoop heeft.

Zooals gebleken is vormt de opbrengst van de advertentiën bij een gewoon blad een minstens even groote inkomenspost als de inkomsten, voortvloeiend uit abonnementen en losse verkoop. Een groote opslag schept de mogelijkheid van meer advertentiën, en van hoogere tarieven. De adverteerder heeft een primair belang bij het aantal menschen dat zijn advertentie onder oogen krijgt. Hem interesseeren de kosten van de advertentie minder dan de kosten per duizend lezers. Hiermede wil niet gezegd zijn, dat de totale opslag het eenige criterium is bij de vaststelling van de advertentie-tarieven; ook het karakter van het blad is van belang en een locaalblad en een vakblad zijn natuurlijk voor den lokalen adverteerder, resp. adverteerder van speciale artikelen van grootere waarde per 1000 lezers dan een algemeen blad. Maar als algemeene regel zal de opbrengst uit advertentiën stijgen bij een grotere opslag (waarbij de prijsverhooging eerst mogelijk zal zijn als de vermeerderde opslag is geconsolideerd, terwijl het grotere aantal advertentiën reeds eerder tot uiting komt in de opbrengst).

Ieder blad heeft een soliede basis van trouwe lezers. Maar er is een surplus, dat ten deel valt aan den meestbiedende. Dit verklaart de noodzakelijkheid om voor de opslag te strijden zolang onderling geen overeenstemming is bereikt.

Er is hiervoor nog een oorzaak. Iedere concurrerende industrie heeft voortdurend de drang om de waarde van zijn product te verhoogen. Het gemakkelijkst doet men dit door het aantal pagina's te vergooten zonder de prijs te verhoogen.

Deze extra-pagina's kosten meer geld dat, bij gelijke inkomsten uit verkoopen, door advertentiën zal moeten worden goed gemaakt. De minimum opslag wordt hierdoor groter. De meerdere omvang verplicht ook de concurrenten weer tot vergrooting, (van aantal pagina's en daardoor ook van opslag). Het is duidelijk, dat de lezer door deze jacht naar opslagvergroting ten zeerste gebaat is. Hij moge dit bedenken alvorens zich te beklagen over het feit, dat op bijna iedere pagina advertenties voorkomen.

De pers als bewaker van den vrede.

Het is, na bovenstaande uiteenzetting, waarin in het begin een onderscheid wordt gemaakt tusschen de pers als industrie en de sociale en politieke functies ervan, van belang een korte uitlating weer te geven over de taak, die de pers ten opzichte van de wereldvrede heeft te vervullen.¹⁾ Hoewel het artikel in de eerste plaats betrekking heeft op de verhouding Japan—China, en zich dus tot de nationale pers in beide landen richt om, als bewaker van den vrede, de verhoudingen tuschen deze landen te herstellen, verdient het naar inleidend wordt opgemerkt evenzeer de aandacht als een waarschuwing aan de pers in het algemeen.

¹⁾ Wij troffen deze uitlating aan in de te Tokio verschijnende „The Oriental Economist” van November 1936.

Emissies in millioenen Guldens. (zie pag. 73.)

	Totaal (Nieuw kap. + Convers.)	Nieuw kapitaal	Con- versies	Nederl. en Koloniën		Buitenland		Aandelen		Obligatiën	
				Totaal	In % van tot. nieuw kapitaal	Totaal	In % van tot. nieuw kapitaal	Totaal	In % van tot. nieuw kapitaal	Totaal	In % van tot. nieuw kapitaal
1925	516	297	219	175	59	122	41	64	22	233	78
1926	899	470	429	196	42	274	58	73	16	397	84
1927	540	494	46	158	32	336	68	93	19	401	81
1928	715	667	48	364	55	303	45	338	51	329	49
1929	544	460	84	327	71	133	29	287	62	173	38
1930	662	593	64	349	58	249	42	29	5	369	95
1931	807	336	474	292	88	41	12	11	3	322	97
1932	719	439	280	415	95	24	5	0.7	0.2	438.5	99.8
1933	584	362	222	353	98	9	2	2	0.6	360	99.4
1934	2.243	363	1.880	363	100	—	—	17	4.7	345	95.3
1935	241	65	176	65	100	—	—	3	4.6	62	95.4
1936	331	250	81	250	99.9	0.3	0.1	3	1.2	247	98.8

Het wordt onjuist geoordeeld om de tegenwoordige critieke situatie tuschen Japan en China, die zoowel tot een crisis in het Verre Oosten als tot een wereldcrisis kan leiden, geheel aan de leiding van de Regeeringen over te laten. Het is de dagelijksche pers die, onder de tegenwoordige omstandigheden, het meeste kan doen om de diplomatie in ruim nationale zin te beïnvloeden en een goed begrip tuschen de landen kan brengen.

Over het algemeen, aldus de schrijver, hebben de bladen, niet alleen in Japan, maar ook elders, de internationale vrede eerder verstoord dan bevorderd. Dit is een gevolg van hun extrême nationalisme. De missie van de pers als een internationale factor bestaat niet in het worden van een critiekloos dienaar van de bureaucratiese diplomatie, of het zijn van haar propagand-orgaan. De pers moet 's-lands diplomatie richting geven, en een betere verstandhouding tuschen de naties dienen. Het wordt, gezien de steeds slechter wordende betrekkingen tuschen Japan en China in de laatste jaren, verwonderlijk geacht, dat er geen middelen waren om een accoord tuschen de persorganen in beide landen tot stand te brengen. Het is zeer waarschijnlijk, dat als de pers in beide landen ertoe kon worden gebracht om op een vriendschappelijke basis werkzaam te zijn zonder aanvallen op het andere land, de verhouding tuschen beide landen radicaal zou verbeteren.

De Nederlandsche kapitaalmarkt in 1936.

De verhoudingen op de Nederlandsche kapitaalmarkt zijn in 1936-vergeleken bij de beide voorgaande jaren belangrijk gewijzigd voor zoover het nieuw kapitaal en conversies betreft. Overtrof in deze jaren het bedrag van de conversies het nieuwe kapitaal verre, in 1936 is dit juist andersom. Met uitzondering van de groote 4 pCt. Staatsleening in Januari 1936 is dit voornamelijk een gevolg van de opleving van de emissiemarkt in de laatste maanden van het jaar. 1) De conversies van 1936 vallen bijna uitsluitend in de laatste 5 maanden, waaruit de zich doorzettende tendens naar renteverlaging in dien tijd duidelijk blijkt. 2)

De buitenlandsche emissies zijn practisch te verwaarloozen, terwijl ook de emissies van aandelen zeer gering zijn. Op dit laatste gebied is echter in den laatsten tijd een verbetering te constateeren.

1) Zie E.-S.B. van 20 Januari 1937 pag. 55.

2) Zie E.-S.B. van 20 Januari 1937 pag. 47, waar de heer C. A. Klaasse een artikel aan de beleggingsmarkt wijdt.

Emissies in 1936 *).

	Jaar-totaal	Aan-deelen	Obl. en andere vaste rentedr. fondsen
	(in f 1000)		
Staatsleeningen 1)	198.710	—	198.710
Prov. en Gem. Leeningen 2)	40.634	—	40.634
Polders, Watersch. en Publ.r. lichamen	112	—	112
Bank- en Credietinst. 3)	3.390	—	3.390
Industr. Ondernemingen 4)	3.118	1.118	2.000
Mijnbouw-Ondernemingen 5)	600	600	—
Rubber-Maatschappijen	1.252	1.027	225
Suiker-Ondernemingen	400	400	—
Diversen	1.301	—	1.301
Kerkelijke Leeningen 6)	609	—	609
	250.126	3.145	246.981

*) Indien niet speciaal vermeld, hebben de emissies en conversies op Nederland betrekking.

1) Excl. Schatkistbiljetten en -promessen, waarvan in 1936 f 116.865.000 (nom.) meer werd afgelost dan uitgegeven.

2) Waarvan f 1.675.000 Nederl.-Indië; Excl. conversie f 75.420.000, waarvan Ned.-Indië f 19.102.500 (nom.).

3) Waarvan f 1.400.000 (nom.) Nederl.-Indië; Excl. conversie f 3.500.000 (nom.).

4) Waarvan f 292.832 a.a.d. Spanje; Excl. conversie f 560.000 (nom.).

5) Nederlandsch-Indië.

6) Excl. conversie f 1.223.400 (nom.).

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTOS.

	Disc. Wissels	2 3 Dec. '36	Lissabon	4 5 Mei '36
Ned. Bk.	Bel. Binn. Eff.	2 3 Dec. '36	Londen	2 30 Juni '32
	Vrsch. in R.C.	2 3 Dec. '36	Madrid	5 9 Juli '35
Athene		6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B.	1 1/2 1 Feb. '34
Batavia		3 14 Jan. '37	Oslo	4 7 Dec. '36
Belgrado		5 1 Febr. '35	Parijs	2 15 Oct. '36
Berlijn		4 22 Sept. '32	Praag	3 1 Jan. '36
Boekarest		4 15 Dec. '34	Pretoria	3 15 Mei '33
Brussel		2 16 Mei '35	Rome	4 18 Mei '36
Boedapest		4 28 Aug. '35	Stockholm	2 1 Dec. '33
Calcutta		3 28 Nov. '35	Tokio	3.285 7 Apr. '36
Dantzig		4 2 Jan. '37	Weenen	3 10 Juli '35
Helsingfors		4 3 Dec. '34	Warschau	5 26 Oct. '33
Kopenhagen		4 19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk.	1 1/2 25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1937				1936	1935	1914
	23 Jan.	18/23 Jan.	11/16 Jan.	4/9 Jan.	20/25 Jan.	21/26 Jan.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	9/16 1	9/16-1/2 1	9/16 1	9/16-11/16 1-1/4	17/8-21/4 2-1/4	1/2 1	31/8-9/16 21/4-3/4
Londen Daggeld .. Partic. disc.	1 1/2-1 17/32-9/16	1 1/2-1 17/32-9/16	1 1/2-1 17/32-9/16	1 1/2-1 17/32-9/16	1 1/2-1 17/32-9/16	1 1/4-1 5/16-9/8	1 3/4-2 41/4-3/4
Berlijn Daggeld... Maandgeld Part. disc. Waren...	2-1/2 2 2 1/4-3 3 3 4-1/2	2-1/2 2 2 1/4-3 3 3 4-1/2	2 1/4-3/4 2 1/4-3 2 1/4-3 3 4-1/2	2 1/2-3 1/8 2 1/4-3 1/2 2 1/4-3 3 4-1/2	2-3 2 1/4-3 3 4-1/4	3 3/8-9/4 3 7/8-4 3 3/8 4-1/4	— 2 1/8-1/2 —
New York Daggeld 1) Partic. disc.	1 5/16	1 5/16-1	1 1/4-16/16	1 1/4-1/2	3/4 3/16	1 5/16	1 3/4-2 1/2

1) Koers van 22 Jan. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
19 Jan. 1937	1.82 1/16	8.96 5/8	73.47 1/2	8.52 3/8	30.78 1/2	100 5/8
20 " 1937	1.82 3/8	8.96 5/8	73.47 1/2	8.52 1/2	30.78	100 1/8
21 " 1937	1.82 1/16	8.95 3/8	73.47 1/2	8.52	30.76	100 1/8
22 " 1937	1.82 1/16	8.95 3/8	73.47 1/2	8.51 1/4	30.74 1/2	100 1/8
23 " 1937	1.82 1/16	8.95 3/8	73.45	8.51 1/8	30.75	100 1/8
25 " 1937	1.82 3/8	8.95 3/8	73.40	8.52	30.76	100 1/8
Laagste d.w. 1)	1.82 3/8	8.94 3/4	73.35	8.50 3/4	30.72 1/2	100 3/8
Hoogste d.w. 1)	1.82 3/8	8.97	73.52 1/2	8.53	30.80	100 3/8
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
19 Jan. 1937	41.93 1/2	—	6.40	—	—	—
20 " 1937	41.92 1/2	—	6.40	—	—	—
21 " 1937	41.91	—	6.39	—	—	—
22 " 1937	41.81	—	6.39	—	—	—
23 " 1937	41.80	—	6.39	—	—	—
25 " 1937	41.81	—	6.39	—	—	—
Laagste d.w. 1)	41.75	34.35	6.32 1/2	1.55	9.70	—
Hoogste d.w. 1)	41.95	34.50	6.42 1/2	1.60	9.80	—
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Hel-sing-fors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
19 Jan. 1937	46.22 1/2	40.05	45.07 1/2	3.96	55 3/8	1.82 3/8
20 " 1937	46.22 1/2	40.02 1/2	45.05	3.96 1/2	55 3/8	1.82 3/8
21 " 1937	46.20	40.—	45.02 1/2	3.96	55 3/8	1.82 3/8
22 " 1937	46.15	39.97 1/2	44.97 1/2	3.96	55 3/8	1.82 3/8
23 " 1937	46.15	39.97 1/2	45.—	3.96	55 3/8	1.82 3/8
25 " 1937	46.20	40.—	45.02 1/2	3.96	55	1.82 3/8
Laagste d.w. 1)	46.10	39.90	44.92 1/2	3.93	54 3/4	1.82 3/8
Hoogste d.w. 1)	46.27 1/2	40.05	45.10	3.99	56	1.82 3/8
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't iste of 2de No. van ieder maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
19 Jan. 1937	4,90 31/32	4,66 15/16	40,23 1/8	54,76
20 " 1937	4,90 21/32	4,66 11/16	40,23	54,75
21 " 1937	4,90 5/32	4,66 3/8	40,23	54,76
22 " 1937	4,90 11/32	4,66 3/8	40,23	54,76
23 " 1937	4,90 13/32	4,66 1/4	40,23	54,76
25 " 1937	4,91 1/32	4,67	40,23	54,76
27 Jan. 1936	5,00 1/2	6,67 3/4	40,72 1/8	68,68
Muntpariteit..	4,86	3,90 3/8	23,81 1/4	40 3/8

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN						VLEESCH			
	TARWE		ROGGE		MAIS		GERST		LIJNZAAD		WITTE KOOL		UIEN		ROODE KOOL		RUND-VLEESCH		VARKENS-VLEESCH	
	Blanca loco Rotterdam/Amsterdam per 100 kg. ²⁾	Bahia 74 kg Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg. ³⁾	Blanca loco R'dam/A'dam per 2000 kg.	Bahia 74 kg Blanca loco R'dam/A'dam per 100 kg. ³⁾	La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 kg.	La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 kg. ⁴⁾	La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 kg.	La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 kg.	1e kwal. 1-5 pond per 100 kg Broek op Langendijk	2e kwal. 1-5 pond per 100 kg Broek op Langendijk	1e kwal. 1-5 pond per 100 kg Broek op Langendijk	2e kwal. 1-5 pond per 100 kg Broek op Langendijk	(versch) per 100 kg Rotterdam	(versch) per 100 kg Rotterdam	(versch) per 100 kg Rotterdam	(versch) per 100 kg Rotterdam				
1925	f 17,20	o/o 100,0	f 13,07 ⁵	o/o 100,0	f 231,50	o/o 100,0	f 236,00	o/o 100,0	f 462,50	o/o 100,0	f —	o/o —	f —	o/o —	f —	o/o —	f —	o/o —	f —	o/o —
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1927	14,75	85,8	12,47 ⁶	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	13,47 ⁶	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	4,55	100,0	13,25	100,0	17,23	100,0	93,—	100,0	77,50	100,0
1929	12,25	71,2	10,87 ⁶	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	7,38	162,4	11,78	88,9	9,10	52,8	96,40	103,7	93,12 ⁶	120,2
1930	9,67 ⁶	56,3	6,22 ⁶	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	2,05	45,1	2,14	16,2	5,77	33,2	108,—	116,1	72,90	94,1
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	3,06	67,3	1,94	14,6	6,96	40,4	88,—	94,6	48,—	61,9
1932	5,22 ⁶	30,4	4,62 ⁶	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	1,49	32,8	8,07	60,9	1,84	10,7	61,—	65,6	37,50	48,4
1933	5,02 ⁶	29,2	3,55	27,2	68,50	29,6	70,00	29,7	148,00	32,0	0,82	18,0	2,30	17,4	2,60	15,1	52,—	55,9	49,50	63,9
1934	3,67 ⁶	21,4	3,32 ⁶	25,4	70,75	30,6	75,75	32,1	142,50	30,8	3,23	71,0	1,89	14,3	3,04	17,6	61,50	66,1	46,65	60,2
1935	4,12 ⁶	24,0	3,07 ⁶	23,5	61,00	26,3	68,00	28,8	131,75	28,5	2,21	48,6	2,58	19,5	5,25	30,5	48,12 ⁶	51,7	51,62 ⁶	66,6
1936	6,27 ⁶	36,5	4,27 ⁶	32,7	74,00	32,0	86,00	36,4	166,50	36,0	3,45	75,8	2,17	16,4	6,10	35,4	53,42 ⁶	57,4	48,60	62,7
Jan. 1935	3,30	19,2	3,52 ⁶	27,0	74,25	32,1	89,25	37,8	137,25	29,7	1,13	24,8	2,59	19,5	2,89	16,8	53,62 ⁶	57,7	45,62 ⁶	58,9
Febr. "	3,20	18,6	3,37 ⁶	25,8	68,00	29,4	71,25	30,2	124,25	26,9	0,91	20,0	2,14	16,2	4,26	24,7	51,90	55,8	47,55	61,4
Maart "	3,20	18,6	3,07 ⁶	23,5	67,75	29,3	64,00	27,1	120,50	26,1	0,88	19,3	2,92	22,0	7,69	44,6	51,40	55,3	51,20	66,1
April "	4,07 ⁶	23,7	2,95	22,6	70,75	30,6	66,75	28,0	125,00	27,0	—	—	—	—	—	—	51,92 ⁶	55,8	50,25	64,8
Mei "	4,05	23,5	2,90	22,2	60,00	25,9	67,25	28,5	125,50	27,1	—	—	—	—	—	—	50,80	54,6	48,50	62,6
Juni "	4,02	23,4	2,90	22,2	57,50	24,8	75,00	31,8	124,25	26,9	—	—	—	—	—	—	48,—	51,6	46,12 ⁶	59,5
Juli "	3,92 ⁶	22,8	2,55	19,5	54,50	23,5	66,75	28,3	124,50	26,9	—	—	—	—	—	—	48,—	51,6	47,37 ⁶	61,1
Aug. "	4,25	24,7	2,62 ⁶	20,1	55,25	23,9	64,50	27,3	132,25	28,6	—	—	—	—	—	—	44,80	48,2	52,55	67,8
Sept. "	4,75	27,6	3,—	22,9	55,75	24,1	64,50	27,3	139,50	30,2	—	—	—	—	—	—	43,37 ⁶	46,6	56,62 ⁶	73,1
Oct. "	4,95	28,8	3,35	25,6	57,75	24,9	64,75	27,4	142,75	30,9	—	—	—	—	—	—	46,07 ⁶	49,5	64,62 ⁶	83,4
Nov. "	4,6 ⁶	27,0	3,20	24,5	55,00	23,8	59,75	25,3	137,75	29,8	3,83	84,2	2,65	20,0	—	—	42,75	46,0	56,85	73,4
Dec. "	5,15	29,9	3,40	26,0	56,75	24,5	60,75	25,7	146,50	31,7	4,32	94,9	2,59	19,5	6,17	35,8	44,75	48,1	52,25	67,4
Jan. 1936	5,45	31,7	3,52 ⁶	27,0	56,00	24,2	63,50	27,0	153,50	33,1	4,47	98,2	2,26	17,1	6,41	37,2	44,—	47,3	50,87 ⁶	65,6
Febr. "	5,22 ⁶	30,4	3,40	26,0	55,25	23,9	64,50	27,3	152,50	33,0	4,50	98,9	2,59	19,5	7,43	43,1	43,77 ⁶	47,1	48,25	62,3
Maart "	5,22 ⁶	30,4	3,50	26,8	59,50	25,7	69,75	29,6	150,00	32,4	6,60	145,1	3,05	23,0	9,06	52,6	45,75	49,2	46,57 ⁶	60,1
April "	5,17 ⁶	30,1	3,45	26,4	64,00	27,6	70,00	29,7	147,25	31,8	—	—	—	—	—	—	48,50	52,1	45,37 ⁶	58,6
Mei "	5,12 ⁶	29,8	3,17 ⁶	26,6	63,75	27,5	72,25	30,6	147,75	31,9	—	—	—	—	—	—	51,60	55,5	44,30	57,2
Juni "	5,05	29,4	3,45	26,4	66,00	28,5	71,50	30,3	154,00	33,3	—	—	—	—	—	—	54,15	58,2	46,25	59,7
Juli "	5,62 ⁶	32,7	3,65	27,9	71,75	31,0	74,75	31,7	162,50	35,1	—	—	—	—	—	—	57,35	61,7	47,75	61,6
Aug. "	6,35	36,9	4,02 ⁶	30,8	84,00	36,3	88,00	37,3	170,00	36,8	—	—	—	—	—	—	60,40	64,9	50,20	64,8
Sept. "	6,50	37,8	4,40	33,7	85,00	36,7	88,00	37,3	166,75	36,1	—	—	—	—	—	—	61,05	65,6	51,87 ⁶	66,9
Oct. "	8,80	51,2	6,02 ⁶	46,1	97,50	42,1	120,50	51,1	199,75	43,2	—	—	—	—	—	—	58,85	63,3	52,30	67,5
Nov. "	8,55	49,7	5,72 ⁶	43,8	89,50	38,7	121,50	51,5	193,00	41,7	0,85	18,7	1,60	12,1	—	—	56,—	60,2	49,87 ⁶	64,4
Dec. "	8,17 ⁶	47,5	6,97 ⁶	53,3	97,00	41,9	129,00	54,7	201,00	43,5	0,84	18,5	1,36	10,3	1,48	8,6	59,80	64,3	49,70	64,1
4 Jan. 1937	8,70	50,6	7,75	59,3	100,00	43,2	132,00	55,9	207,50	44,9	1,05	23,1	1,30	9,8	1,75	10,2	66,— ⁵⁾	71,0	54,— ⁵⁾	69,7
11 "	8,60	50,0	7,72 ⁵	59,1	98,50	42,5	133,00	56,6	204,00	44,1	1,10	24,2	1,36	10,3	1,78	10,3	65,— ⁶⁾	69,9	52,— ⁶⁾	67,1
18 "	8,30	48,3	8,—	61,2	97,00	41,9	132,00	55,9	200,00	43,2	—	—	—	—	—	—	63,— ⁷⁾	67,7	52,50 ⁷⁾	67,7
25 "	8,—	46,5	8,45	64,6	94,00	40,6	131,00	55,5	194,00	41,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

1) Men. zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928; 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 23 Mei 1932 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 64/65 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. Van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN						DIVERSEN							
	STEENKOLEN		PETROLEUM		BENZINE		KATOEN			WOL		WOL		KOE-HUIDEN		KALK-SALPETER				
	Westfaalsche/Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 kg.	Mid. Contin. Crude 33 t/m. 33.90 Bé s. g. per barrel	Gulf exp. 64/66 ⁹⁾ cts. per U.S. gallon	Mid. Contin. Crude 33 t/m. 33.90 Bé s. g. per barrel	Gulf exp. 64/66 ⁹⁾ cts. per U.S. gallon	Mid. locoprijzen New York per lb.	F. G. F. Sakarides Liverpool	G. F. No. 1 Oomra Liverpool	Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.	Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.	Gaaf, open kop 57-61 pnd.	Koe-huiden 57-61 pnd.	Kalksalpeter Gld. per 100 kg netto							
1925	f 10,80	o/o 100,0	f 4,16 ⁸	o/o 100,0	cts. 36,85	o/o 100,0	cts. 57,7	o/o 100,0	cts. 147,5	o/o 100,0	cts. 47,1	o/o 100,0	cts. 277,2	o/o 100,0	cts. 148,7	o/o 100,0	cts. 34,70	o/o 100,0	cts. 12,—	o/o 100,0
1926	17,90	165,7	4,68 ⁸	112,5	33,85	91,9	43,5	75,5	81,8	55,5	31,8	67,4	238,1	85,9	124,7	83,9	28,46	82,0	11,61	96,8
1927	11,25	104,2	3,22 ⁸	77,4	36,85	100,0	43,4	75,3	84,6	57,3	36,6	77,8	244,4	88,2	133,6	89,8	40,43	116,5	11,48	95,7
1928	10,10	93,5	2,97 ⁸	71,4	24,75	67,2	49,6	86,0	96,8	65,6	37,9	80,4	259,6	93,6	153,7	103,4	47,58	137,1	11,48	95,7
1929	11,40	105,6	3,05	73,2	24,80	67,3	47,5	82,4	85,9	58,2	33,2	70,5	196,6	70,9	127,3	85,6	32,25	92,9	10,60	88,3
1930	11,35	105,1	2,78	66,7	21,75	59,0	33,6	58,3	60,5	41,0	19,8	41,9	134,8	48,6	81,9	55,1	25,36	73,1	9,84	82,0
1931	10,05	93,1	1,44	34,5	12,50	33,9	21,3	37,0	36,9	25,0	15,5	33,0	108,4	39,1	60,5	40,7	18,65	53,7	8,61	71,8
1932	8,00	74,1	2,01	48,2	11,16	30,3	16,0	27,7	26,3	17,8	15,7	33,3	80,6	29,1	42,8	28,8	11,15	32,1	6,15	51,3
1933	7,00	64,8	1,11 ⁸	26,8	8,95	24,3	16,7	29,0	25,9	17,5	14,0	29,7	97,0	35,0	47,9	32,2	13,26	38,2	6,18	51,5
1934	6,20	57,4	1,56	37,5	7,14	19,4	18,2	31,6	26,8	18,2	13,5	28,7	97,0	35,0	51,7	34,7	12,07	34,8	6,11	50,9
1935	6,05	56,0	1,55	37,2	7,49	20,3	17,5	30,3	26,0	17,6	14,9	31,7	84,4	30,5	42,8	28,8	12,54	36,1	5,89	49,1
1936	6,60	61,1	1,62 ⁸	39,0	8,79	23,9	18,9	32,8	32,4	22,0	17,0	36,1	106,2	38,3	53,4	35,9	15,40	44,4	5,70	47,5
Jan. 1935	6,05	56,0	1,55	37,2	7,38	20,0	18,7	32,5	27,1	18,4	15,1	32,0	74,3	26,8	41,6	28,0				

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN 1)

Table with columns for ZUIVEL EN EIEREN and METALEN, listing prices for various commodities like butter, cheese, eggs, copper, tin, iron, zinc, gold, and silver from 1925 to 1936.

Table with columns for BOUWMATERIALEN and KOLONIALE PRODUCTEN, listing prices for building materials (wood, stone) and colonial products (cocoa, rubber, sugar, tea) from 1925 to 1936.

De tegenwaarde in guldens, van de £ en \$ noteringen, berekend tegen den wisselkoers van den dag. (Zie E.-S. B. van 7 Oct. 1936, blz. 733).

KOERSEN TE LONDEN.

Plaats en Landen	Noteerings-eenheden	9 Jan. 1937	16 Jan. 1937	18/23 Jan. 1937 Laagste	23 Jan. 1937 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 3/4	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 3/4	1.10 3/4	1/10 5/8	1/10 5/8
Budapest 1) ..	Pen. p. £	27	27 1/2	26 1/2	28 1/2
Buenos Aires*	p. peso p. £	16.15	16.15	16.05	16.30
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 1/2	1/6 1/2
Istanbul ..	Piast. p. £	614	614	614	615
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2
Kobe	Sh. p. yen	1/120 3/32	1/120 3/32	1/120 3/32	1/120 3/32
Lissabon	Escu. p. £	110 1/2	110 1/2	110	110 1/2
Mexico	\$ per £	18	18	17 1/2	18 1/2
Montevideo *)	d. per £	26 1/2	26 1/2	26 1/2	27
Montreal ...	\$ per £	4.91	4.91 1/2	4.90 1/2	4.90 3/4
Rio de Janeiro	d. per Mil.	3	3 1/32	3	3 1/32
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2
Singapore ..	id. p. \$	2/4 1/2	2/4 1/2	2/4 1/2	2/4 1/2
Valparaiso *)	\$ per £	128	128	128	128
Warschau ..	Zl. p. £	26	26	25 1/2	26 1/2

1) Offic. not. 10 Dec. 16 1/2. 2) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 16.12. 3) Offic. not. 6 Oct. 39 1/2. 4) Id. 11 Mrt. 1935 4 1/4. 5) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste „export” notering.

ZILVERPRIJS

Londen 1) (N.York 2)	19 Jan. 1937	20 1/2	44 3/4
20 " 1937..	20 3/4	44 3/4	
21 " 1937..	20 1/2	44 3/4	
22 " 1937..	20 1/2	44 3/4	
23 " 1937..	20 3/4	—	
25 " 1937..	20 1/2	44 3/4	
27 Jan. 1936..	20	44 3/4	
27 Juli 1914..	24 1/2	59	

GOUDPRIJS 3)

Londen	19 Jan. 1937	141/7 1/2
20 " 1937....	141/8 1/2	
21 " 1937....	141/9 1/2	
22 " 1937....	141/10 1/2	
23 " 1937....	141/10	
25 " 1937....	141/9 1/2	
27 Jan. 1936....	140/9	
27 Juli 1914....	84/10 3/4	

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	15 Jan. 1937	23 Jan. 1937
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 117.975.070,51	f 133.842.928,12
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	" 317.728,25	" 114.050,16
Voorschotten op ult. December 1936 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de die belastingen en op de vermogensbelasting	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië	" 66.237.063,52	" 62.316.796,35
Idem aan Suriname	" 12.723.056,22	" 13.409.352,36
Kasvord. weg. credietverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 113.659.429,16	" 113.479.640,74
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	" 44.815.476,57	" 34.430.580,71
Vord. op andere Staatsbedrijven 1) ..	" 10.601.687,04	" 11.397.280,20
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeldleeningen aan gemeenten (saldo) ..	—	—

Verplichtingen

	15 Jan. 1937	23 Jan. 1937
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 389.512.000,—	f 389.485.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 42.710.000,—	" 42.710.000,—
Zilverbons in omloop	" 1.140.375,50	" 1.137.347,—
Schuld op ultimo December 1936 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting ..	" 843.272,74	" 843.272,74
Schuld aan Curaçao 1)	" 1.209.644,70	" 1.187.084,77
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	" 25.420.420,45	" 23.421.564,31
Id. a. h. Staatsbedr. der P. T. en T. 1) ..	" 98.432.516,79	" 90.343.168,22
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 3.500.000,—	" 4.750.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	" 90.679.425,42	" 92.725.890,65

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	16 Jan. 1937	23 Jan. 1937
Vorderingen: 1)		
Saldo Javasche Bank	f 394.000,—	f 959.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	" 66.237.000,—	" 62.317.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 6.750.000,—	" 6.750.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	" 2.000.000,—	" 2.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds ..	" 1.514.000,—	" 1.514.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank ..	" 639.000,—	" 726.000,—
Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ..	" 660.000,—	" 660.000,—
Voorschot van de Javasche Bank	" 1.881.000,—	" 3.231.000,—

1) Betaalmiddelen in 's Lands Kas op 16 Jan. 1937 f 39.710.000,—.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekening- 1)
26 Dec. 1936..	690	1.117	484	699	1.475
19 " 1936..	690	1.043	492	700	1.514
12 " 1936..	689	1.037	551	698	1.498
5 " 1936..	690	1.119	558	691	1.525
28 Nov. 1936..	693	1.103	526	689	1.513
1 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 25 Januari 1937.

	Activa.	
Binnenl. Wis- sels, Prom. enz. in disc.	Hfdbk. f 21.620.810,24 Bijbnk. " 120.809,47 Ag. sch. " 1.408.863,68	f 23.150.483,39
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 2.295.000,—	" —
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.	" —	" 2.295.000,—
Beleeningen	Hfdbk. f 150.337.296,971 incl. vrsch. Bijbnk. " 4.872.881,12 in rek.-crt. Ag. sch. " 31.423.794,73	f 186.633.972,82
Op Effecten	f 183.477.037,821	" —
Op Goederen en Spec.	f 3.156.935,—	" 186.633.972,821
Voorschotten a. h. Rijk	Munt, Goud f 124.107.340,— Muntmat., Goud " 695.464.561,04	" —
	f 819.571.901,04	" —
Munt, Zilver, enz.	" 19.598.544,31	" —
Muntmat., Zilver ..	" —	" 839.170.445,351
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	" —	" 39.597.685,38
Gebouwen en Meub. der Bank	" —	" 4.600.000,—
Diverse rekeningen	" —	" 5.989.995,43
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	" —	" 11.958.329,12
		f 1.113.395.911,49

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	" 3.105.769,04
Bijzondere reserve	" 6.300.000,—
Pensioenfonds	" 10.235.424,51
Bankbiljetten in omloop	" 767.094.970,—
Bankassigatiën in omloop	" 24.756,36
Rek.-Cour. { Het Rijk f 127.461.246,52 Andere " 174.134.782,22	" 301.596.028,74
Diverse rekeningen	" 5.038.962,84
	f 1.113.395.911,49
Beschikbaar metaalsaldo	f 412.619.950,06
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	" 1.031.549.875,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	" —

1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) .. f 68.518.450,—
2) Waarvan in het buitenland .. f 133.127.441,63

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek- kings- perc.
	Munt	Muntmat.				
25 Jan. '37	124.107	695.465	767.095	301.621	412.620	78,5
18 " '37	124.107	695.465	780.089	321.966	398.442	76
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekening- 1)
25 Jan. 1937	23.150	—	186.634	2.295	5.990
18 " 1937	22.742	—	221.057	2.295	5.985
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
23 Jan. '37 ^a	106.880		173.830	38.470	21.960
16 " '37 ^a	107.290		175.730	37.680	21.926
19 Dec. 1936	88.565	17.094	162.892	32.800	27.382
12 " 1936	88.565	17.020	165.769	29.391	27.522
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Dis- conto's	Beleeningen	Diverse rekening- 1)	Dek- kings- per- centage
23 Jan. '37 ^a	1.770	—	77.620	39.650	50
16 " '37 ^a	1.770	—	74.680	43.220	50
19 Dec. 1936	1.692	—	10.342	29.449	54
12 " 1936	1.914	—	10.342	28.723	54
25 Juli 1914	6.395	—	7.259	2.228	44

1) Sluftp. activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.